

APIE TIKROVĘ

sudarė Kristupas Sabolius

Tiziana Andina • Ruslanas Baranovas • Dario Cecchi
Jonas Dagys • Déborah Danowski • Daina Habdankaitė
Graham Harman • Maurizio Ferraris • Catherine Malabou
Pietro Montani • Kristupas Sabolius • Ignas Šatkauskas
Rita Šerpytė • Eduardo Viveiros de Castro

Moksliniai recenzentai

Gintautas Mažeikis, Audronė Žukauskaitė

Monografija apsvaistyta ir rekomenduota spaudai 2020 m. rugsėjo 10 d.

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto tarybos posėdyje, protokolo nr. 250000-TP-5.

Sudarytojas

Kristupas Sabolius

Autoriai

Tiziana Andina, Ruslanas Baranovas, Dario Cecchi, Jonas Dagys,

Dėborah Danowski, Daina Habdankaitė, Graham Harman,

Maurizio Ferraris, Catherine Malabou, Pietro Montani, Kristupas Sabolius,

Ignas Šatkauskas, Rita Šerpytė, Eduardo Viveiros de Castro

Vertėjai

Laurynas Adomaitis, Ruslanas Baranovas, Dainius Būrė,

Brigita Gelžinytė, Ignas Šatkauskas

Redaktorė

Dangė Vitkienė

Vertimų moksliniai redaktoriai

Kristupas Sabolius, Rita Šerpytė

Angliškos santraukos redaktorė

Gemma Lloyd

Dizainerė

Aurelija Slapšytė

Maketuotoja

Jurga Dovydnaitė

Kuriame
Lietuvos ateitį

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Monografijoje pateikiamas tyrimas, atliktas projekte „Žmogaus ateitis: nauji vaizduotės scenarijai“ (Vilniaus universitetas). Projektas bendrai finansuotas iš Europos socialinio fondo lėšų (projekto nr. 09.3.3-LMT-K-712-01-0078) pagal dotacijos sutartį su Lietuvos mokslo taryba (LMTLT).

Knyga leidžiama bendradarbiaujant su Vilniaus universiteto Filosofijos fakultetu.

Visos teisės saugomos

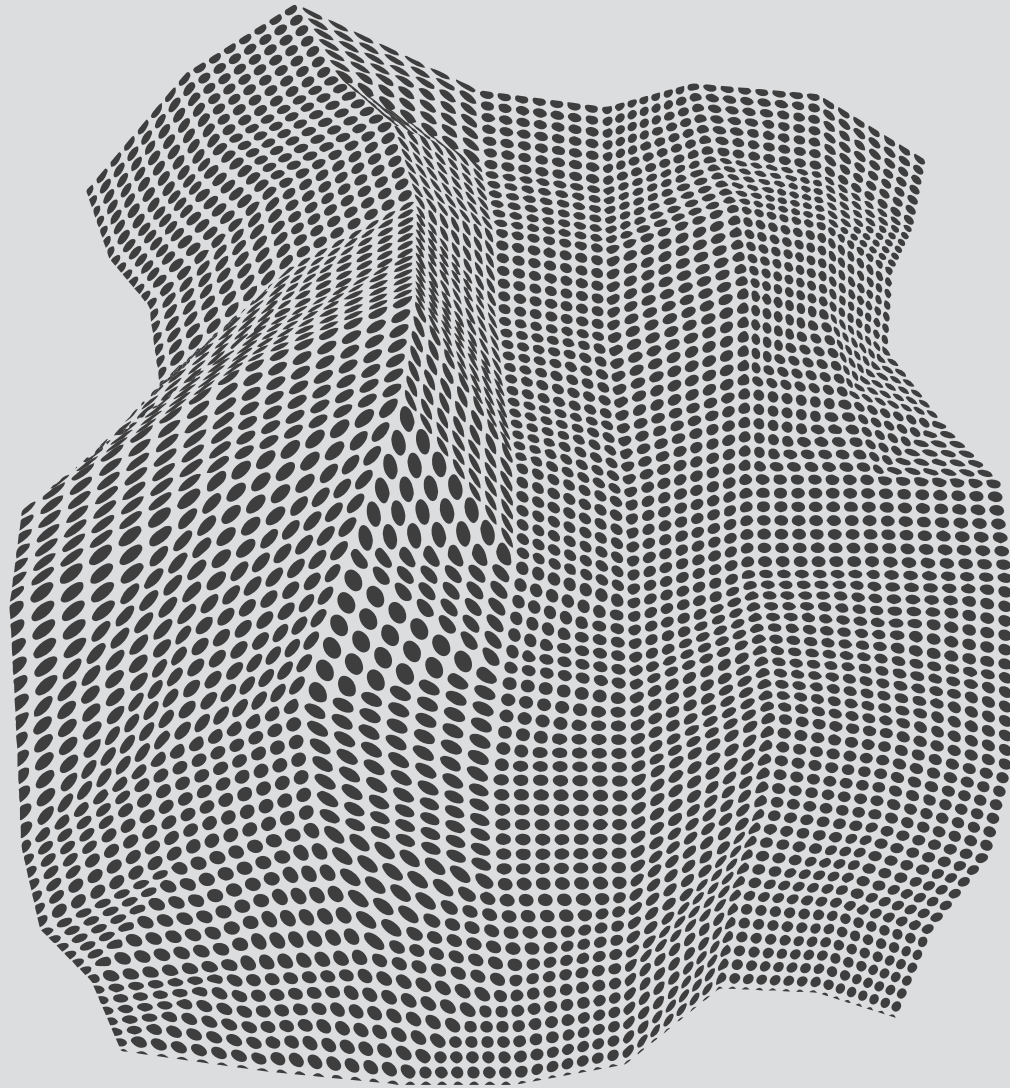
© Kristupas Sabolius, įvadinis straipsnis, 2021

© Leidykla LAPAS, www.leidyklalapas.lt, 2021

ISBN 978-609-8198-34-8

TURINYS

Pratarmė	10	Žvelgiant iš poliarinių lokių požiūrio taško	292
Vietoj įvado. Įsivaizduojant tikrovę iš skirtingų perspektyvų <i>Kristupas Sabolius</i>	14	<i>Déborah Danowski ir Eduardo Viveiros de Castro</i> <i>kalbina Kristupas Sabolius</i>	
TIKROVĖ IR BŪTIS		Realistinės priegos taikymo klimato problemai klausimu: transgeneracinės atsakomybės principas <i>Tiziana Andina</i>	326
Prieš ontotaksonomiją <i>Graham Harman</i>	42	TIKROVĖ IR VAIZDUOTĖ	
Tinklo metafizika <i>Maurizio Ferraris</i>	82	Vaizduotės realybė. Techninis kūrybingumas ir kalba <i>Pietro Montani</i>	344
Po Kanto: naujojo realizmo ir absoliučiojo idealizmo alternatyvos <i>Ruslanas Baranovas</i>	132	Transcendentalinio realizmo link? Pastabos apie Emilio Garroni ir jo vaizduotės filosofiją <i>Dario Cecchi</i>	376
Laikas, būtis ir įsivaizduojamybė: naujos realumo perspektyvos Catherine Malabou ir Giorgio Agambeno filosofijoje <i>Rita Šerpytytė</i>	172	Tikrovė ir fikcija: vardų semantikos atvejis <i>Jonas Dagys</i>	394
Ten, kur nėra formos, yra norma <i>Catherine Malabou kalbina Kristupas Sabolius</i>	206	Vaizduotė chaotiškos tikrovės akivaizdoje <i>Daina Habdankaitė</i>	410
TIKROVĖ IR PERSPEKTYVOS		Summary. On the real	436
Išlaisvinta tikrovė <i>Kristupas Sabolius</i>	226	Literatūra	446
Gaja ir Narcizas. Sekant mito terpių sankirtas dabartinėje filosofinėje antropologijoje: Latouras, Stengers, Viveiros de Castro <i>Ignas Šatkauskas</i>	260	Asmenvardžių rodyklė	460
		Dalykinė rodyklė	466

PRATARMĖ

Tai vienas pirmųjų išsamesnių mėginimų lietuvių kalba įsitraukti į jau antrą dešimtmetį filosofijoje vykstančias diskusijas tikrovės tema. Todėl monografijoje, kurią laikote rankose, rasite kelis autorius, šioje polemikoje uždavusius ryškų toną ir tapusius atskirų realizmo srovių pradininkais. Kaip gerai žinoma, į *objektus orientuotos ontologijos* (OOO) įkvėpėjas Grahamas Harmanas ir *naujojo realizmo* pradininkas Maurizio Ferraris pasiūlė savitas realizmo versijas, iki šiol sulaukiančias ir tvirto palaikymo, ir gausios kritikos. Specialiai lietuviškai knygai parašytuose tekstuose šiedu autoriai aktualizavo naujausias savo mąstymo nuostatas. Pažymėtina, kad savitą realizmo versiją plėtoja ir originalų tekstą sukūrusi italų filosofė Tiziana Andina, susiejanti realistinę prieigą su transgeneracinės atsakomybės problema.

Greta šių autorių pateikiamos ir keletu kitų reikšmingų šiandienos filosofų pozicijos, tikrovės problemą pristatančios iš polemikinės perspektyvos. Catherine Malabou, Déborah'os Danowski ir Eduardo Viveiros de Castro priegios knygoje pristatomos kaip pokalbiai su šios knygos sudarytoju. Minėtieji mąstytojai ne tik išgarsėjo originaliomis teorijomis, bet ir savo veikaluose pateikė spekuliatyviojo realizmo kritinę recepciją. Šiai knygai skirtuose interviu pašnekovai sutiko iš naujo išskleisti ir paryškinti savo idėjas.

Kolektyvinėje monografijoje taip pat pristatomas būrys autorių, kartu vykdančių mokslinių tyrimų projektą, kurio vienas tikslų – tikrovės temą permąstyti vaizduotės klausimo šviesoje. Šis tyrimas yra Europos socialinio fondo finansuoto projekto „Žmogaus ateitis: nauji vaizduotės scenarijai“ (Vilniaus universitetas) dalis. Jo tyrėjai – Pietro Montani, Rita Šerpytytė, Daina Habdankaitė, Ignas Šatkauskas, Ruslanas Baranovas ir monografijos sudarytojas bei projekto vadovas Kristupas Sabolius.

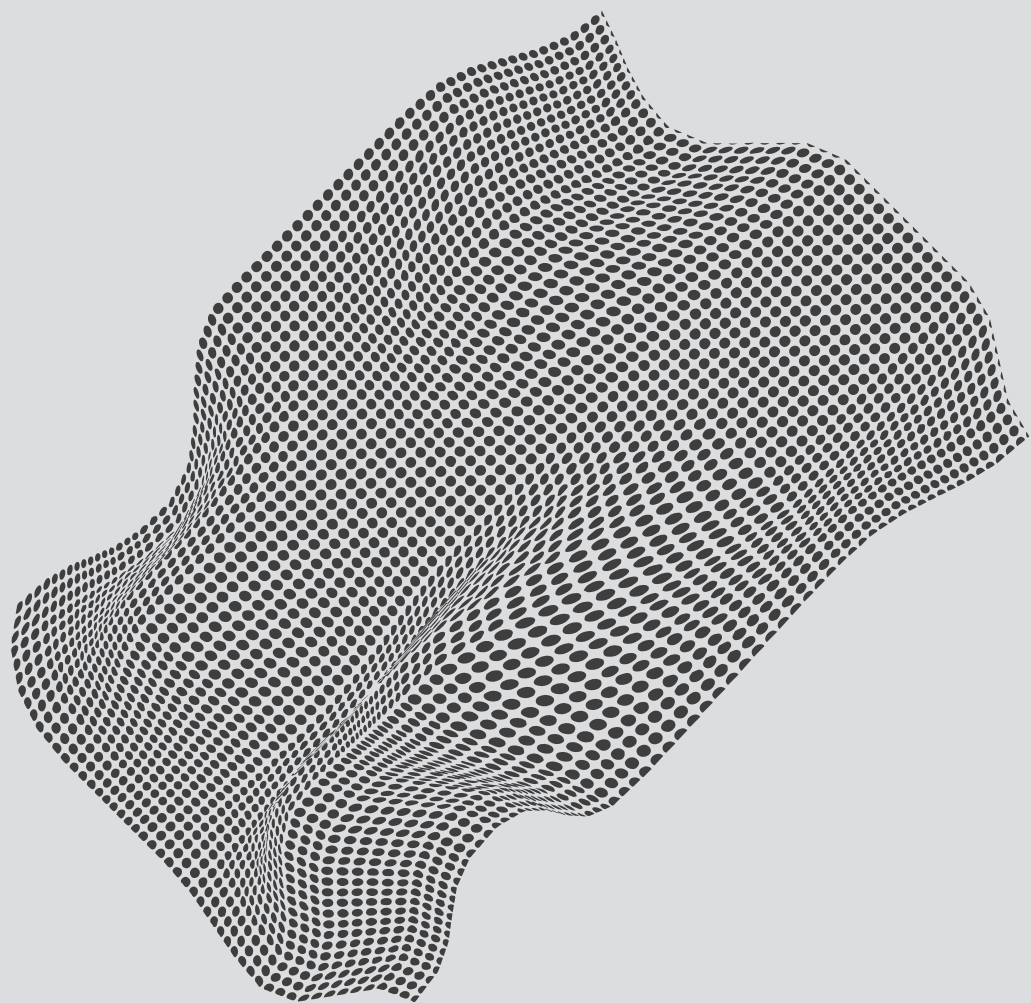
Į monografiją įtraukti ir kiti svarbius realybės aspektus atskleidžiantys tekstai – šiuolaikinio italų filosofo Dario Cecchi svarstymas apie Emilio Garroni transcendentalinį realizmą ir lietuvių analitinės filosofijos atstovo Jono Dagio straipsnis, apmąstantis tikrovės ir fikcijos santykį kaip vardų semantikos atvejį.

Jaučiu malonią pareigą padėkoti knygos recenzentams – Audronei Žukauskaitei ir Gintautui Mažeikiui; taip pat tekstų vertėjams į lietuvių kalbą – Laurynui Adomaičiui, Dainiui Būrei, Brigitai Gelžinytei, Ignei Šatkauskui ir Ruslanui Baranovui. Knygoje pateikiamas tyrimas nebūtų įmanomas be Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto administracijos paramos – dekanu Arūno Poviliūno, prodekanės Vidos Jakutienės, projektų koordinatorės Vilmos Kuodytės.

Džiaugiuosi sėkmingu bendradarbiavimu su leidykla LAPAS ir dėkoju jos komandai – Ūlai Ambrasaitei, Monikai Gimbutaitei, Barborai Kavaliauskaitei, Aurelijai Slapšytei, Austei Parulytei ir kruopščiai bei įžvalgiai knygos redaktorei Dangei Vitkienei.

Galiausiai, bet ne menkiausiai dėkoju savo šeimai – Patricijai Saboliūtei ir Kotrynai Gurskaitei.

Sudarytojas

VIETŲ ĮVADO. IŠIVAIZDUOJANT TIKROVĘ IŠ SKIRTINGŲ PERSPEKTYVŲ

Kristupas Sabolius

Realybės ir tikrovės kilmė

Lietuvių kalboje egzistuoja du terminai, kuriais išsakoma tai, kas iš tiesų egzistuoja: lotyniškos kilmės *realybė* ir lietuviškasis *tikrovė*. Ir nors iš pirmo žvilgsnio abi šios sąvokos sinonimiškos, filosofine prasme išryškėja ir reikšmingi jų sampratos skirtumai¹. Nors jos gali būti susietos su ilgame te polemika, kurios ištakos siekia dar Antiką bei klasikinės metafizikos tradiciją, šiandien abiejų žodžių aptartis tapo iš naujo aktuali – turint galvoje kelis paskutinius dešimtmečius apie realizmą vykstančias diskusijas, pakeitusias kontinentinės filosofijos peizažą.

Tiesa, pirmiausia svarbu pastebėti gana paradoksalų dalyką. Pažvelgę į filosofijos istoriją, galime įsitikinti, kad

¹ Lietuviškoje filosofinėje tradicijoje aiški konceptualinė perskyra tarp *realybės* ir *tikrovės* pirmą kartą pasiūloma Ritos Šerpytytės straipsnyje, polemizuojančiame su įvairiomis realizmo teorijomis. Plg.: Rita Šerpytytė, „Nihilizmas ir tikrovė: spekuliatyvus realizmas – nihilizmo banalizavimas?“ in: *Problemos*, nr. 81, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2012, p. 7–16.

realybės terminas nėra toks jau senas ir fundamentalus, kaip galėtume manyti iš pirmo žvilgsnio. Tarkime, senovės graikai tokio žodžio nevartojo – vietoje to jie mąstė apie būtį ir tiesą. Kaip skaitome garsiajame Aristotelio pasaže, kuriame charakterizuojama pagrindinė metafizikos tema, filosofija turi pradėti nuo būties ir jos komponentų apibrėžtumo – „esama mokslo, kuris tyrinėja buvinį kaip buvinį ir tai, kas jam priklauso kaip pačiam savaime (ἔστιν ἐπιστήμη τις ἢ θεωρεῖ τὸ ὄν ἢ ὄν καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα καθ’ αὐτό)“². Pirmoji filosofija ir yra tai, kas ieško tikroviškumo, nagrinėdama buvinius / esamybes / esatis pagal šiųjų egzistavimo pobūdį – t. y. mėgindama išskirti jų savarankiško egzistavimo parametrus.

Kitaip tariant, nors Aristotelio tekste realybės (tikrovės) terminas *expressis verbis* nėra aptariamas, būties savaimingumo problemą galima įvardyti kaip pirmąjį tikroviškumo orientyrą. Tikrovės ieškome tame, kas egzistuoja nepriklausomai nuo išorinių faktorių ir ką įmanoma atriboti nuo įvairių tokių egzistavimą formuojančių subordinacijų. Kaip tik todėl būtent savaimingumas išreiškia egzistavimo nepriklausomybę nuo jį suvokiančio ir apmąstančio žmogaus proto. Todėl savarankiškas egzistavimas gali būti traktuojamas kaip tokia būties savivaldos plotmė, kurios pagrindu tikroviškas egzistavimas išreiškia ir buvinio laisvę.

Kaip gerai žinoma, vėliau Apšvietos epochoje Jacobas Lorhardas, Rudolfas Goclenius ir Christianas Wolffas įveda į vartoseną ir patį ontologijos terminą, akivaizdžiai sekantį anksčiau pateiktu aristotelišku apibrėžimu. Tomas Sodeika yra pastebėjęs, kad, pagal Wolfo sumanymą, „ontologija turėjo būti pagrindinė filosofijos disciplina, „pirmoji filosofija“, *qua omnis cognitionis humanae principia continentur*. Kaip *scientia entis in genere seu quatenus ens est* ontologija

tyrinėja „esamybę kaip esamybę“ ir taip kelia sau uždavinį galutinai pagrįsti bet kokią kitą žinojimą.“³ Tačiau šiame apibūdinime, pagal kurį ontologija įvardijama kaip pirmapradis būties mokslas, aiškiai pažymimas ir dar vienas dėmuo, kaip tik ir tapsiantis šiandienos diskusijų kontroversijos tašku. Ontologijos apibrėžime minima *omnis cognitio humana*, t. y. bet koks žmogiškasis pažinimas, nurodo, kad žmogus čia suprantamas kaip svarbiausias ir mažne išskirtinis faktorius, kurio epistemologinės priegos teisingas sustygas turėtų užtikrinti dermę savaiminės būties atžvilgiu. Ontologija tokiu būdu siekia aptarti būtį nepažeisdama jos nepriklausomybės, tačiau sykiu mėgindama atrasti geriausius būdus išversti būties struktūras į žmogiškąją kogniciją.

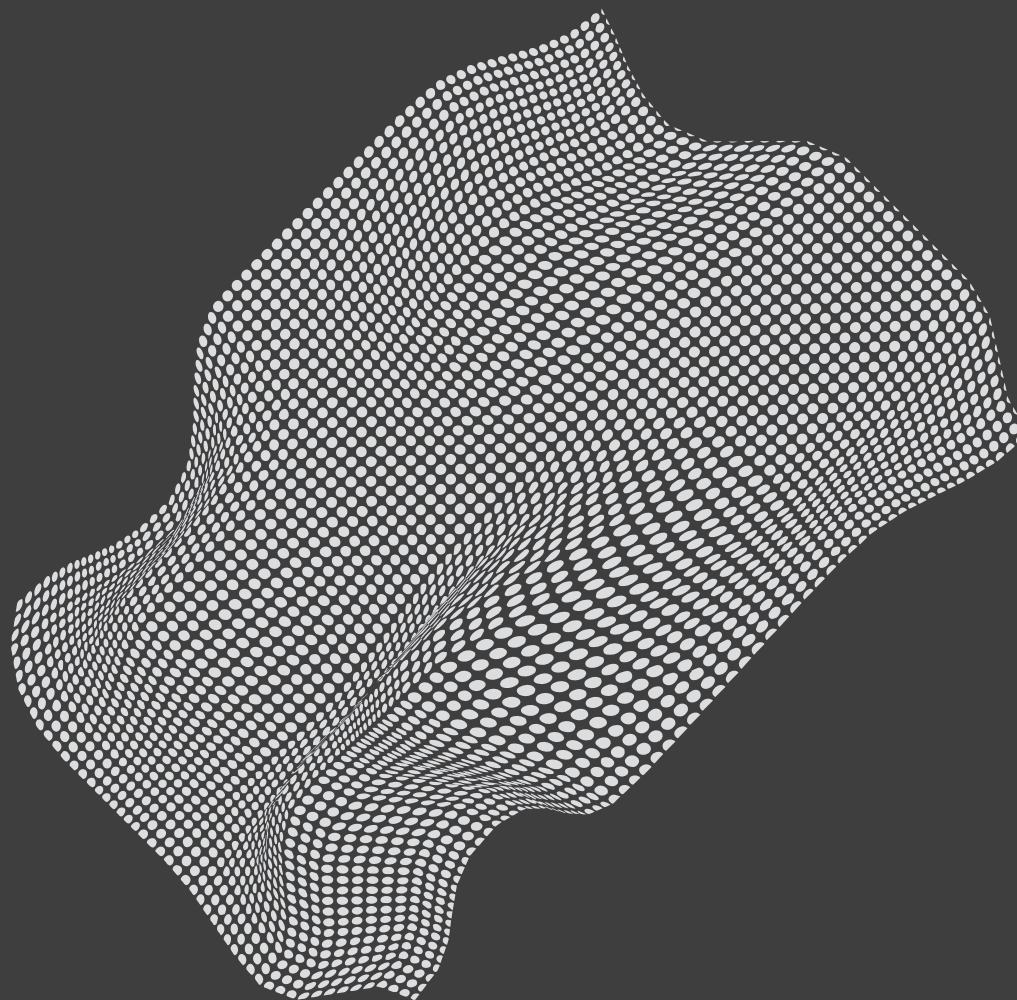
Taigi ar nėra taip, kad žmogaus žinios, o sykiu žmogiškas noras pažinti savarankiškai egzistuojantį buvinį kaip tokį, pastarąjį prikausto prie proto struktūrų? Juk ontologinė tikrovė pirmiausia suvoktina kaip metafizinė sistema, kurioje tikrieji daiktai ir juos siejantys santykiai gali būti artikuluoti žmogiško pažinimo kalba. Tad galbūt kiekvieną kartą, kai žmogus nukreipia siekį pažinti tikrovę pastarosios link, jis imasi formuoti nuosavos realybės versiją, kurioje pasaulis priderinamas prie žmogaus taip, kad svarstyti apie pasaulio buvinių savarankiškumą nebelieka prasmės. Taigi ar nėra taip, kad, per šią vertimo procedūrą susidurdama su žmogaus protu, tikrovė netenka laisvės?

Prie šio klausimo grįšime netrukus, tačiau dar šiek tiek pamėginkime pasekti išsišakojančią terminų istoriją. Kaip atskira sąvoka žodis „realybė“ pirmą kartą įvedamas Brandžiaisiais Viduramžiais. Dunsas Škotas terminą *realitas* vartoja apibūdindamas viską, kas atsiduria anapus sąmonės, juo nusakydamas tiek esmę kaip „bendrąją prigimtį“

2 Aristotle, *Aristotle's Metaphysics*, ed. Ross, W.D., Oxford: Clarendon Press, 1924, IV 1, 1003a 21–25.

3 Tomas Sodeika, „Ontologija ir medijos: *les liaisons dangereuses*“, in: *Ontologijos transformacijos*, sud. Tomas Sodeika, Rita Šerpytytė, Danutė Bacevičiūtė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015, p. 19.

TIKROVĒ IR BŪTIS

TINKLO METAFIZIKA

Maurizio Ferraris

Iš anglų k. vertė Ruslanas Baranovas

Jau kelis dešimtmečius vyksta dramatiška transformacija, monumentalumu prilygstanti industrinei revoliucijai, ir šios transformacijos konceptualizavimui irgi reikia laiko. Išties reikia laiko, kad pagautume jos esmę. Lig šiol jai nurodyti mes naudojome kelis skirtingus, dalinius, ezoterinius vardus: virtualumas, kolektyvinis intelektas, internetas, tinklas, *big data*, dirbtinis intelektas... Trumpai tariant, mes kartu ruošiame naują *Visnusahasranāma*: kolektyvinę poemą, – sudarytą iš knygų, esė, straipsnių, debatų ir įrašų, apdainuojančių tūkstantį Višnaus vardų, – kurios esmė vis dėlto lieka nepažinta.

Žinoma, tai nėra tik teorinė problema. Akivaizdu, kad kai susiduriame su kažkuo, ko esmė yra nepažinta, visi atsakymai tegali būti nepakankami. Posakis „gaudo vējā laukuose“ turbūt geriausiai nusako daugialypes žmonių reakcijas į šį paslėptą dievą. Kalbant konkrečiau, po kelių dešimtmečių nepasiteisinusios vilties taumaturgiškais naujojo dievo pažadais (laikotarpis, galimas tapatinti su postmodernizmu, kuris, nepamirškime, prasidėjo prieš keturiasdešimt

metų Loytardui dorojantis su paslėptu dievu) mes perėjome prie prakeiksmų. Paslėptas dievas yra netikras dievas, jis yra tikrojo piktojo dievo – kapitalo – pasiuntinys.

Tarp šių viena kitai prieštaraujančių interpretacijų mūsų Višnus, kaip ir turėtų, tęsia savo kelią pasaulyje visai kaip jo pirmtakas – industrinis kapitalas. Pastarasis pasirodė esantis kaip niekas kitas abejingas meilei ir neapykantai, ir rimtai žiūrėjo tik į Marxo analizę, palikusią nuošaly juoką, ašaras bei risentimentą ir vietoj to bandžiusią suprasti savo objektą. Visgi, jei žodžiai turi kokią nors prasmę, o istorija – eigą, marksizmas, gimęs su industriniu kapitalizmu, mirė kartu su juo, ir mes turime ne tik susitaikyti su šiuo faktu, bet sykiu, ir tai svarbiausia, pasiūlyti alternatyvą.

Prietarams nunykus ir palikus mokslą vieninteliu tiesos šaltiniu ir kandidatų išspręsti mūsų problemas, būtina sugrąžinti filosofiją prie naujos (ir kartu labai senos) paskirties. Kitaip tariant, filosofijos užduotis yra žvelgti plačiau, parodyti visumą, kurioje dalys tampa prasmingos, ir eiti anapus reiškinių, siekiant sučiuopti esmes. Todėl pirmiausia panagrinėsiu vykstančią *revoliuciją*, bandydamas sučiuopti jos specifiskus bruožus ir esminius skirtumus lygindamas ją su industrine revoliucija; tada susikoncentruosiu į metafizinę *atskleistį*, kurią ši revoliucija padarė galimą (revoliucija, kuri, kaip ir visos jos, nepakeičia pasaulio, bet parodo jo esmines struktūras paslėpta ar dar tik eskizo forma); galop imsiuosi *spekuliacijos*, t. y. seksiu proto likimą, glūdinčių duotybės, ontologijos peržengime, kad būtų pasiekta tai, ko ten dar nėra, nes teleologija – mūsų istorijos ir sprendimų, kuriuos privalome padaryti ateities atžvilgiu, tikslas.

REVOLIUCIJA

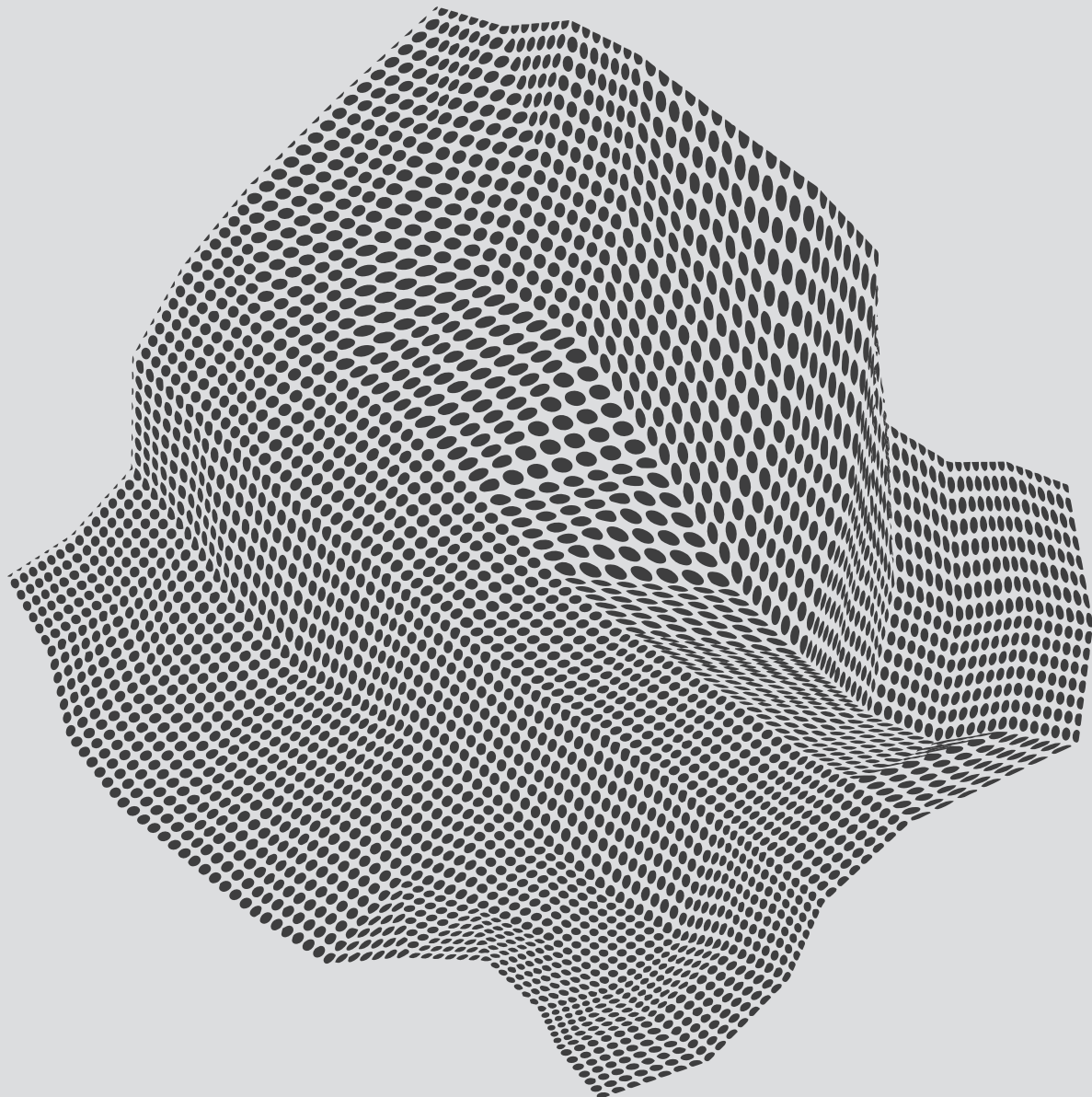
Pradėkime nuo revoliucijos, kuri šiuo metu neapima viso pasaulio ir atrodo esanti ganėtinai skirtinga nuo industrinės

revoliucijos tiek į ją įtrauktų veikėjų, tiek kur kas didesnio dinamizmo atžvilgiu (atsitiktinai peršančio mintį, kad dokumedijos globalizacija įvyks daug greičiau nei industrinė globalizacija). Tad apie ką čia kalbama? Jei negalime Višnui duoti vieno vardo, bent jau pabandykime atpažinti ryškiausias formas, kuriomis jis pasirodo, o jų, mano nuomone, yra keturios: dokumedialumas, automatizacija, kapitalizacija ir mobilizacija.

Dokumedialumas

Dokumedialumas yra bendroji vykstančios revoliucijos struktūra. XVIII amžiaus pabaigoje susidūrėme su industrinio kapitalo pasauliu: jis gamino prekes, generavo susvetimėjimą ir kėlė daug triukšmo – gamyklų triukšmo. Tada atėjo finansinio kapitalo eilė: jis gamino turtus, generavo adrenaliną ir vis dar kėlė triukšmą, prekybos akcijomis sesijos triukšmą. Šiandien į dienos šviesą žengia naujas kapitalas, dokumedijos kapitalas: jis gamina dokumentus, generuoja mobilizaciją ir nebekelia triukšmo. Šis kapitalas yra daugiau nei finansinis, be to, jis turi ir turės beprecedentį poveikį vertės kūrimui, socialiniams santykiams ir žmonių gyvenimų organizacijai – ir turiu galvoje ne tik jų profesinius gyvenimus.

Revoliucija, sugeneravusi šį naują kapitalą, kyla iš interneto įgalinto susidūrimo tarp konstitutyvios dokumentų galios, dabar sustiprintos jų automatizacijos, ir komunikacijos horizontalizacijos socialinėse medijose. Mes esame įrašymo aktų bumo liudininkai, taigi ir socialinių objektų bumo liudininkai: išties dar niekada nėra buvę tiek daug dokumentų. Šis medialumas – vėlgi dėl įrašymo bumo – nulėmė perėjimą nuo vienakryptės komunikacijos (iš siuntėjo daugeliui gavėjų) prie dvikryptės ir daugiakryptės komunikacijos (kiekvienas gavėjas yra potencialus siuntėjas).

PO KANTO: NAUJOJO REALIZMO IR ABSOLIUCIOJO IDEALIZMO ALTERNATYVOS

Ruslanas Baranovas

Filosofijos istorijoje ir šiuolaikybėje realizmo problema svarstoma daugybėje teorinių opozicijų. Savo jau klasikiniu tapusiame veikale *Po baigtinybės* Quentin Meillassoux siūlo realizmą apmąstyti priešpriešoje su koreliacionizmu, kuris, anot jo, yra visos pokantinės filosofijos išeities taškas. Anot Meillassoux, pokantinė filosofija pradeda nuo idėjos, kad nei subjektas (mąstymas), nei objektas (būtis) negali būti duoti ar apmąstyti atskirai, anapus jų koreliacijos¹⁰⁸. Kitaip tariant, neįmanoma mąstyti objekto, tuo pat metu nemąstant subjekto ir *vice versa*. Pritardamas Meillassoux, Maurizio Ferraris pastebi, kad tokia pozicija verčia koreliacionistus priimti tezę, jog „nėra jokio pasaulio be stebėtojo“¹⁰⁹. Vedamas tokios diagnozės, Meillassoux pateikia savo

108 Quentin Meillassoux, *After Finitude. An Essay on the Necessity of Contingency*, London: Continuum, 2008, p. 13.

109 Maurizio Ferraris, „Ding an Sich“, in: *Das neue Bedürfnis nach Metaphysik*, hrsg. von Markus Gabriel, Wolfram Hogrebe und Andreas Speer, Berlin: De Gruyter, 2015, p. 120–121.

fosilijų argumentą ir bando ištrūkti iš koreliacionistinio rato.

Visgi, net jei koreliacionizmo kritika pagrįstai laikoma (vienintele) visų naujųjų realizmų bendra šerdimi, atskiri naujieji ir spekuliatyvieji realistai pabrėžia ir iškelia skirtingus pokantinės filosofijos bruožus, jų nuomone, nulemiančius jos antirealistinį pobūdį. Grahamas Harmanas savo realizmą konstruoja opozicijoje su dviem daiktų redukavimo procedūromis („nuskurdinimo“ (*overmining*) ir „kasimosi po“ (*undermining*)¹¹⁰) bei privilegijuota žmogiško subjekto vieta kosmose¹¹¹, o Ianas Hamiltonas Grantas teigia, kad esminis antirealizmo bruožas yra gamtos išnykimas¹¹². Nereikia nė sakyti, kad šios pirminės perskyros ir opozicijos esmingai veikia šių mąstytojų realizmų pobūdį. Tad kam konkrečiai savo naująjį realizmą priešpriešina Ferraris?

Atsakymas į šį klausimą yra apgaulingai paprastas. Ferraris naująjį realizmą mąsto pirmiausia priešpriešoje su konstruktyvizmu. Tai matyti skaitant jo pateikiamą moderniosios filosofijos diagnozę. Anot jo, konstruktyvizmas „yra moderniosios filosofijos *mainstream*: ne nihilizmas ar solipsizmas (kuris per stipriai prieštarauja sveikam protui), o konstruktyvizmas, – pavyzdžiui, idėja, kad realybė egzistuoja, bet yra amorfiška, kaip sausainių tešla, nediferencijuota *khora*, kuri yra modeliuojama subjektų, tampančių reiškinių konstruotojais“¹¹³. Tokia konstruktyvizmo kritika nužymi ir tai, ką *realizmas à la Ferraris* turi ginti. Priešingai

110 Plačiau žr. Kristupas Sabolius, „Vietoj įvado. Įsivaizduojant tikrovę iš skirtingų perspektyvų“, in: *Apie tikrovę*, Vilnius: Lapas, 2021, p. 30.

111 Plačiau: Graham Harman, *The Quadruple Object*, Winchester: Zero Books, 2011; Graham Harman, *Object-Oriented Ontology: A New Theory of Everything*, London: Pelican, 2017.

112 Ian Hamilton Grant, *Philosophies of Nature After Schelling*, London: Continuum, 2006.

113 Maurizio Ferraris, „Ding an Sich“, p. 120.

konstruktyvizmui, realizmas turi teigti, kad realybė nėra „amorfiška“ ir „nediferencijuota“, bet yra struktūruota dar prieš bet kokią interakciją su subjektais ir todėl yra determinacijos pasaulyje šaltinis. Nors tai nėra akivaizdu, būtent tokią mintį Ferraris bando pagrįsti daugelyje jo darbų randamu šlepetės eksperimentu.

FERRARIS TARP NEGATYVAUS IR POZITYVAUS REALIZMO

Šlepetės ir kiti susiduriantieji

Šlepetės eksperimentas užima centrinę vietą ne viename Ferrario darbe¹¹⁴. Visgi skaitytojui, pratusiam prie kontinentinei filosofijai būdingo aukšto kompleksiško ir įtarumo (demaskavimo, genealogijos ar dekonstrukcijos pavidalais) lygmens, pats eksperimentas veikiausiai pasirodys naivus, jei ne apskritai kvailas. Bandydami išvengti savo įpročių valdžios, pažvelkime į tai, kokią problemą Ferraris svarsto šiuo eksperimentu. Tam iš pradžių pristatysiu patį šlepetės eksperimentą.

Eksperimento esmė paprasta. Įsivaizduokite ant kilimo gulinčią šlepetę. Antrajame eksperimento etape įvedamas žmogus. Tarkime, kad žmogus žiūri į kilimą ir šlepetę ant jo. Tada Ferraris vieną po kito pristato dar keturis veikėjus, kurių susidūrimas su šlepete vyksta pagal į mūsų visiškai nepanašias conceptualines schemas. Dažniausiai tie veikėjai būna šuo, sliekas, gebenė ir pati šlepetė. Akivaizdu, kad veikėjų sąrašas sukomponuotas taip, kad kiekvienas veikėjas vis labiau toltų nuo žmogaus pažintinių ir patirtinių gebų.

114 Eksperimentą randame tokiuose Ferrario darbuose kaip *Naujojo realizmo manifestas (Manifesto del nuovo realismo)*, *Išorinis pasaulis (Il mondo esterno)*, „Naujasis realizmas kaip pozityvus realizmas“ („New Realism as Positive Realism“), „Ding an Sich“ ir t. t.

TEN, KUR NĖRA FORMOS, YRA NORMA

Catherine Malabou kalbina Kristupas Sabolius

Iš anglų k. vertė Brigita Gelžinytė

Kas nutinka, kai susiduria simboliškumas ir biologiškumas? Kaip sąmonė ir materija atliepia viena kitą? Kaip įmanoma pereiti nuo smegenų sinapsių prie kultūros, ir atvirkščiai? Arba ką mums – plastiškoms būtybėms – reiškia pastanga suprasti plastiko istoriją?

Catherine Malabou – svarbus ir kūrybingas balsas šiuolaikinėje filosofijoje – neretai pamini istoriką Dipeshą Chakrabarty, teigiantį, jog, priimdamas antropoceną kaip legitimų konceptą, mūsų pačių mentalumas susiduria su tam tikra pertrūkio problema. Žmogus negali suvokti savęs kaip geologinės epochos, sykiu nesteigdamas refleksyvumo lūžį generuojančios naujos sąmonės formos.

Taigi šiame kontekste galime klausti – kokį pavojų kelia plastiškumo ir plastiko dialektika? Kaip puikiai žinoma, Malabou mąstymas svarbus tuo, kad pasiūlo originalią filosofinę plastiškumo koncepciją, kurią išplėtoja pasiremdamas Hegeliu ir kuri, paveikta fantastiškumo paieškų Heideggerio filosofijoje, buvo nuolat vystoma ir kontekstualizuojama, aptinkant sąsajų net ir neuromokslo

ir epigenetikos srityse. Plastiškumo samprata atsiskleidžia garsiąja trilypės prasmės žaisme – galimybe įgyti, suteikti ir sugriauti formą.

Būtent keista ir netradicinė trečioji reikšmė gali būti aptikta plastiko likimo šerdyje. Pasižymėdami įspūdinga savybe – neirumu – polimerai laikomi svarbiausiu taršos šaltiniu ir ekologijos priešu. Kita vertus, būtent dėl to paties neirumo polimerai iškelia ir mirties klausimą. Kaip per pokalbį pažymėjo Malabou, „ekologinis mąstymas visuomet turės susidurti su mirtimi ir naikinimu, nes įsivaizduoti, esą vieną dieną mes galėtume tiesiog liautis naikinę, būtų absurdiška“. Plastiška paties plastiko prasmė apima ir išnykimą, ir nemirtingumą. Tol, kol plastikas nepasiduoda mirčiai, jis skleidžia mirtį. Taigi tikrasis ekologijos klausimas susijęs su neelegantiškais būdais išlikti, o tapdami plastiški, turime iš naujo mokyti mirti.

Ir vis dėlto, jau pačioje mūsų pokalbio pradžioje Malabou prisipažįsta – „aš neturiu plastiškumo apibrėžimo“. Tačiau akivaizdu, kad šis prisipažinimas negalint apibrėžti jau dešimtmečiais vystomos savo pamatinės idėjos yra ne kas kita kaip kalbos figūra. Plastiškumas reprezentuoja ir sykiu įkūnija bandymą mąstyti *per* bei *su* ir *sykiu* su pokyčių dinamika, įtraukiančia į kaitą tiek patį mąstantįjį, tiek tai, kas mąstoma.

Galbūt todėl plastiškumą Malabou siūlo suvokti kaip „motorinę schemą“, mąstymą aktyvuojančią vaizduotės galią, kurios sukuriamas vaizdinys brėžtų tam tikrą mąstymo trajektoriją, kartu suteikdamas jam neapibrėžtumo ir neišbaigtumo dimensiją. Pastanga apmąstyti kaitą negali remtis vien griežtomis struktūromis, ji pati turi būti pasirengusi tapti plastiška.

Tačiau, siekiant atverti erdvę dialektiniam susidūrimui, nėra lengva išvengti supaprastinimų ir redukcijų. Kaip knygoje *Plastiškumas rašymo sutemose (La Plasticité au soir*

de l'écriture) teigia pati autorė, „istoriškai schema nyksta gausybe figūratyvių būdų, kuriais sau apie save – tiek mąstymo grynume, tiek kultūros materialume – paskelbia būtis ir prasmę“. Tad kas gi išjudina šią motorinę schemą nūdienos iššūkių horizonte?

Su Catherine Malabou susitikome pasikalbėti apie plastiškumo dabartį ir ateitį.

K. S.: Pradėkime nuo įprasto ar net nuobodaus klausimo, susijusio su jūsų pasiūlyta ir jau keletą dešimtmečių vystoma plastiškumo idėja. Gerai žinoma, jog šią sąvoką aptinkate ir Hegelio filosofijoje, ir neuromoksluose. Tačiau pirmoji jūsų knyga, kurią perskaičiau, buvo Heideggerio kaita. Apie fantastiškumą filosofijoje (Le Change Heidegger, du fantastique en philosophie). Nors Heideggeris nevartoja žodžio „plastiškumas“, mėginate parodyti, kad jis vis dėlto kalba plastiškumo temomis – t.y. apie kaitą, transformacijas ir metamorfozes. Tas pats pasakytina ir apie Derrida. Juolab kad abu šie mąstytojai jūsų filosofijos vizijoje patys pasirodo esantys „plastiški“. Kiekvieną kartą, susidurdama su tam tikru autoriumi ar žinijos sritimi, jūs kažką pridodate prie šios sąvokos tam, kad, kaip pati sakote, galėtumėte „ją plėtoti“. Taigi pati sąvoka yra plastiška, tarsi pats plastiškumas būtų plastiškas.

C. M.: Be jokios abejonės.

K. S.: Tad, jau atlikus visą šį darbą, kas tokios transformacijos perspektyvoje jums šiandien yra plastiškumas?

C. M.: Kas šiandien yra plastiškumas? Manau, jūs teisus sakydamas, kad pats plastiškumas man yra plastiškas, taigi jis nuolat kinta, keičia kryptis ir panašiai. Tačiau, prieš pereinama prie nūdienos klausimo, norėčiau šį tą pridurti. Kai dar buvau studentė, labiausiai mane dominę filosofai buvo

Derrida, Heideggeris ir Hegelis. Kadangi turėjau progos šiek tiek padirbėti su Derrida, bandžiau tarpusavyje sieti jų filosofijas, juolab kad rašiau disertaciją iš Hegelio ir tikėjausi, kad visa tai gali kažkur nuvesti.

Taip pastebėjau, kad Heideggerio ir Derrida metafizikos sampratos priklausė filosofinei tradicijai, kuri buvo pajėgi imanentiškai keistis – tiek dėl to, kad joje liko kažkas nuslopinta (kaip, pavyzdžiui, Būtis Heideggeriui), tiek dėl jos istoriškumo. Tada pagalvojau, kad galbūt galėčiau tyrinėti šį imanentinį filosofijos mutabilumą ir pasitelkti jį prieš Heideggerį ir Derrida, parodant, kad Hegelis tame mutabilume atkreipė dėmesį į tai, ko aniedu nepastebėjo.

Taigi plastiškumas man nuo pat pradžių tapo bendru filosofijos kismo judėjimu, nes pati filosofija, kaip tradicija, visuomet yra daugialypė, joje lieka kažkas represuota. Plastiškumą suvokiau ir kaip bendrą kaitos principą, ir kaip sąvoką, priklausančią pačiam šiam judėjimui. Taigi ir kaip visumą, ir kaip dalį.

Nagrindama naują problemą, kaip antai pastaruoju metu domėdamasi epigenetika, visada atsižvelgiu į abi šias puses: viena vertus, klausdama, koks istorinis judėjimas privertė mane apie tai šiandien susimąstyti, kur glūdi tas istorijos imanentiškumas ir mutabilumas, privertęs mane kelti šią problemą; kita vertus, tuo pat metu mėgindama suvokti ir šį bendrą judėjimą, t. y. suprasti, kur dabar atsidūrė pati plastiškumo idėja. Pavyzdžiui, bendras mano epigenetikos tyrinėjimų kontekstas buvo toji diskusija su Meillassoux ir naujaisiais realizmais, o plastiškumo sąvoka buvo pati epigenetika. Manau, visada egzistuoja tinklas, apimantis ir bendrą judėjimą, ir paskirai neuronų tinklą.

Kur esu šiandien? Šiuo metu nagrinėju anarchizmo filosofiją, mėginu suformuluoti anarchijos sampratą, leisiančią parodyti, kad anarchijos sąvoka buvo represuota visoje XX amžiaus filosofijoje, sykiu išlikdama itin gyva,

pavyzdžiui, Levino darbuose. Mėginu judėti link politikos ir suprasti, kaip toji mano bendra nuostata – mutabilumas ir neuronai mutabilumo viduje – gali būti pritaikyta politikoje, remiantis šia anarchijos samprata.

K. S.: Knygoje Ką turėtume daryti su savo smegenimis? (Que faire de notre cerveau?) ir Naujieji sužeistieji: apmąstant šiuolaikines traumas nuo Freudo iki neurologijos (Les Nouveaux Blessés: de Freud a la neurologie: penser les traumatismes contemporains) jūs jau pateikėte keletą preliminarių pasvarstymų apie politinį plastiškumo vaidmenį. Taip pat visai neseniai įsitraukėte į diskusiją su Foucault ir Agambenu, kritikuodama jų biopolitikos idėją ir iš jos kylančią gyvenimo sampratą. Mėginate atkreipti dėmesį į tai, kad jie atmeta mokslinę dimensiją, susitelkdami vien į simbolinį lygmenį. O jūsų filosofinis projektas siekia suderinti biologinio ir simbolinio gyvenimo dimensijas. Tai, ką dabar sakote, atrodo, turi šį tą bendro ir su politine filosofija. Kokia politinė plastiškumo prasmė?

C. M.: Plastiškumą mėginu suvokti kaip anarchiją, t. y. principo nebuvimą, paties įpavidalinimo pakaitalą ir gebą formuoti principus. Tai būdas kurti savo gyvenimą ir socialines sąlygas, suteikti pavidalą savo kolektyvinei esaičiai be jokių taisyklių, nuleistų iš viršaus, primestų kokios nors formos partijos ar centralizuotos valdžios. Ieškau atsakymų, kuo marksizmas gali tapti svarbus siekiant suvokti neuro-mokslų atradimus.

Mane domina valstybės išnykimas, politikos subjekto rekonstrukcija. Taip pat svarstau, kaip šiame kontekste turėtume spręsti ekologines problemas – žvelgiant, taip sakant, horizontaliai.

Sykiu mane domina Foucault ir visų tų „Occupy“ judėjimų įkvėptas postanarchizmo klausimas, gretinant jį su

VAIZDUOTĖ CHAOTIŠKOS TIKROVĖS AKIVAIZDOJE

Daina Habdankaitė

Tikrovės siaubas

Filosofijos apibrėžimų gausybėje išsiskiria vieno tipo prieiga, pristatanti filosofiją kaip pastangą suprasti, įprasminėti ir taip sutvarkyti mus supančią tikrovę. Šiuo požiūriu Eugene'o Thackerio trilogija *Filosofijos siaubas* (*The Horror of Philosophy*), kurios pagrindinė užduotis – peržiūrėti didžiųjų Vakarų mąstytojų sistemas kaip pastangą atsakyti į nesvetingos, neprotingos ir nežmogiškos tikrovės akivaizdoje apimantį siaubą ir su juo dorotis – mažai kuo skiriasi nuo Delfų *pažink save* ar dekartiškojo reikalavimo, kad mąstomos idėjos būtų aiškios ir ryškios. Vis dėlto Thackerio prieigos unikalumą sudaro tai, kad, skirtingai nei klasikiniai ir net modernieji filosofai, tikrovės jis nelaiko iš anksto sutvarkyta sistema, laukiančia būti atrasta ir suprasta žmogiškojo proto ar intelekto. Priešingai, neturėdamas jokio suvokimo tinklelio ar kokio kito tikrovę struktūruojančio mechanizmo, žmogaus mąstymas „užlūžta“, ir viršų paima ne kas kita, o siaubas tikrovės akivaizdoje. Anot Thackerio,

mąstytojai susiduria ne su šiaip baime, bet būtent su siaubu, apimančiu susidūrus su radikalia nežinomybe ir nepažastomybe: „[S]iaubas yra nefilosofinė pastanga filosofškai apmąstyti pasaulį be mūsų.“³⁸⁸ Vadinasi, esama tam tikros simetrijos tarp tikrovės nežinomybės ir mąstantįjį apimančio siaubo – abu elementai turi likutį, kuris nesiduoda nei mąstomas, nei kaip kitaip reprezentuojamas.

Thackerio pozicija laikytina *žmogiška, pernelyg žmogiška* ta prasme, kad, nors ir eksplikuodamas iracionalųjį tikrovės ir ją suvokiančio proto likutį, jis apsiriboja tik sąmonės ir tikrovės santykiu. Dar daugiau, Thackerio išėities pozicija ir yra šis santykis – mąstytojas nė nesvarsto galimybės sueiti akistaton su tikrove apsivalius (ar kokia nors filosofine terapija išsigydžius) nuo siaubo. Dėl šios priežasties Thackerio aptariami autoriai, kartu ir jis pats, laikytini koreliacionistais, perimant Quentino Meillassoux terminą. 2012 metais Berlyne skaitytoje paskaitoje Meillassoux teigė: „Koreliacionizmu‘ vadinu bet kokią minties išabsoliutinimo formą, kuri, siekdama savo tikslo, siūlo mintį uždaryti joje pačioje, ir taip padaro ją neįgalią pasiekti absoliutą, kuris būtų anapus jos. ‚Spekuliatyvia‘ vadinu tokią filosofiją, kuri, priešingai, skelbia galinti pasiekti tokį absoliutą. ‚Materializmu‘ [...] vadinu tokią mintį, kuri pasiekia absoliutą anapus minties ir yra nesaistoma jokio subjektyvumo.“³⁸⁹ Perimdamas kantišką dichotomiją tarp fenomeno ir noumeno, Meillassoux siekia įrodyti, kad ne tik fenomenas, bet ir noumenas yra prieinamas žmogiškam protui. Tačiau ar

388 Eugene Thacker, *In the Dust of This Planet. Horror of Philosophy*, vol. 1, Winchester: Zero books, 2011, p. 13.

389 Quentin Meillassoux, „Iteration, Reiteration, Repetition: A Speculative Analysis of the Sign Devoid of Meaning“, transl. by Robin Mackay and Moritz Gansen, in: *Genealogies of Speculation: Materialism and Subjectivity Since Structuralism*, ed. by Armen Avanesian and Suhail Malik, London: Bloomsbury, 2016, p. 120.

tikrai tėra du alternatyvūs atsakymai į klausimą, kokio tipo tikrovė prieinama žmogaus protui?

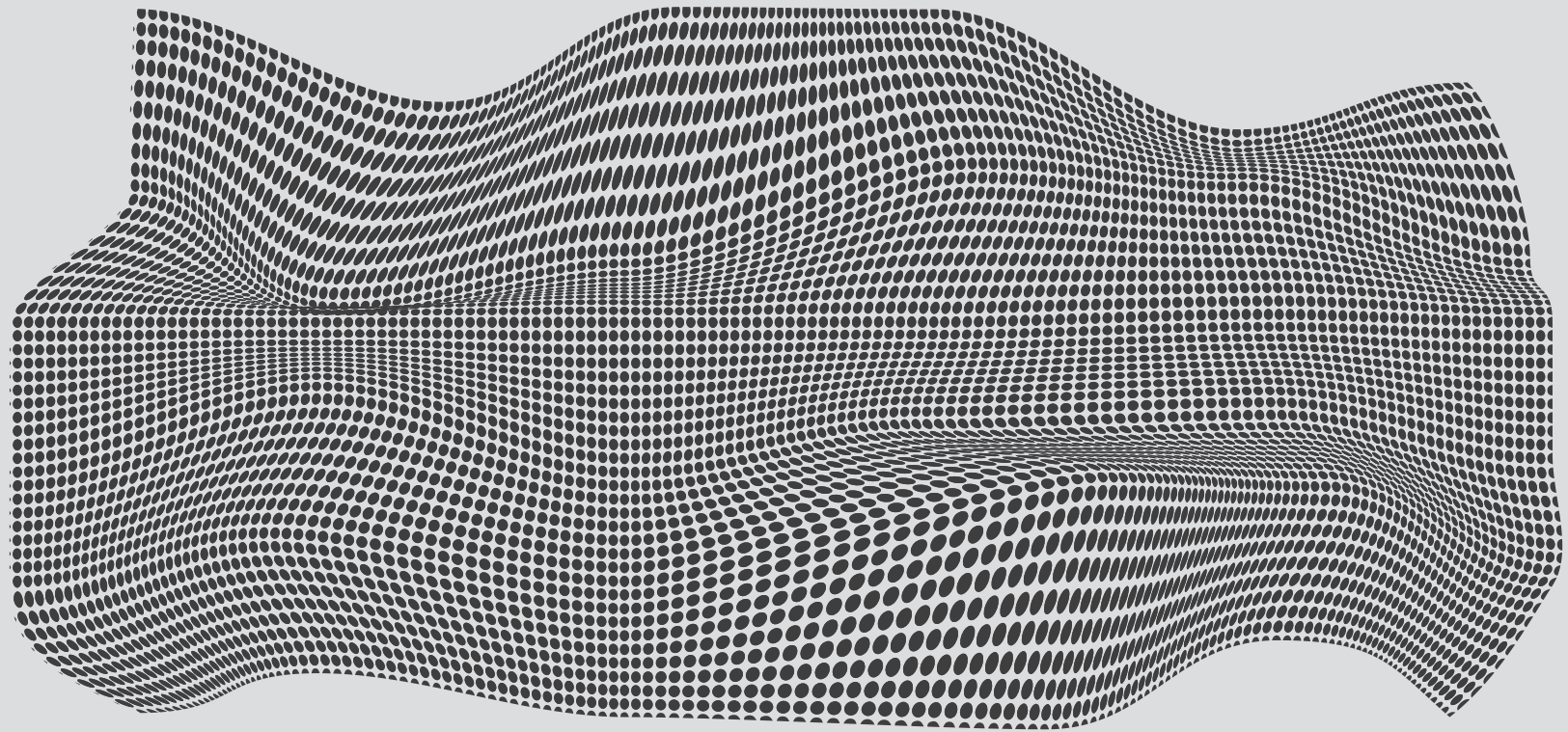
Čia vėl pravartu grįžti prie Thackerio, kuris, matyt, turėdamas omenyje Meillassoux koreliacionizmo diagnozę, greta fenomeno (pasaulio mums – Pasaulio) ir noumeno (pasaulio savyje – Žemės) įsiveda trečią narį, t. y. pasaulį be mūsų – Planetą. „Tardami, kad pasaulis be mūsų yra priešiškas žmogui, viską suvestume į žmogiškas sąvokas, pasaulio mums sąvokas. Tardami, kad pasaulis be mūsų yra neutralus žmogaus atžvilgiu, viską suvestume į pasaulio savyje sąvokas. Tačiau pasaulis be mūsų driekiasi kažkur ‚tarp‘, miglotoje zonoje, kuri yra sykiu beasmenė ir siaubinga.“³⁹⁰ Būtent šis pasaulis be mūsų pasirodo esąs filosofų siaubo šaltinis, nors kaip toks retai kada tematizuojamas. Akivaizdu, kad, norint mąstymu sučiuopti Thackerio aprašytąjį pasaulį be mūsų, įprastos suvokimo schemos ir struktūros neveiks dėl paprastos priežasties – pasaulis be mūsų yra netvarkingas pasaulis, tad bet kokia racionalizacijos pastanga savo objektą paverstų pasauliu mums. Tačiau ten, kur rankas nuleidžia *ratio*, į sceną žengia *imaginatio*: susidūres su pažinimo siaubu, ši dramatišką judesį atlieka dar Kantas, kurį, beje, Meillassoux įvardija koreliacionizmo tėvu, taip tarsi iš anksto nurašydamas. Tik ar ne per daug skubotai?

Nuo *ratio* prie *imaginatio*

Esė pavadinimu „Visa ko pabaiga“ Kantas pastebi, kad laiko pabaigos idėja mums kelia siaubą būtent todėl, kad ją peržengiamas mums suprantamas ir kaip apriorinė mūsų suvokimo forma veikiantis laikiškumas³⁹¹. Laiko pabaigos

390 Eugene Thacker, *In the Dust of This Planet*, vol. 1, p. 10.

391 Immanuel Kant, „The end of all things“, in: *Religion and Rational Theology*, transl. by Allen W. Wood and George Di Giovanni, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p. 221.

SUMMARY. ON THE REAL

Edited by Kristupas Sabolius

On the Real offers an insight into the problem of the real and the reality as a conversation between realist theorists and those who are not direct participants in the various incarnations of philosophical realism and materialism. Therefore, the monograph not only introduces the positions of *Object-oriented ontology* and *Nuovo realismo* but also activates a dialogue with thinkers who do not belong to the realist movements. In addition to the problematics of the real, the authors of the monograph articulate the question of imagination which is discussed as an approach to the real and its stereotypical “unreal” status is questioned.

By opening the book with *Imagining the Real from Different Perspectives*, Kristupas Sabolius traces back the history of the concept of reality itself. Surprisingly, the ancient Greeks did not use such a term, instead they thought of Being and Truth. *Realitas* first appears in Duns Scotus’ philosophy as an attempt to unify the realms of essence

and existence. However, it is namely the idea of reality as the field of things (*res*) prevails in the history of philosophy. In Kant's famous table of categories, we encounter two different notions: Reality (*Realität*) together with negation and limitation are qualitative definitions, while existence (*Wirklichkeit*) together with necessity and possibility fall under a separate category of modality. Sabolius also introduces the idea of determination and proposes to view the contemporary debates in the light of the tension between these two concepts – reality and *Wirklichkeit*.

The collective monograph is comprised of three parts. The first part *Reality and Being* opens with Graham Harman's text *Against Ontotaxonomy* where he reevaluates the main points of object-oriented ontology by comparing the positions of Quentin Meillassoux and Bruno Latour. As showcased by Harman, both authors criticize Immanuel Kant for opposing reasons: while Meillassoux claims Kant to be reducing thought and world to a constant correlation, Latour views Kant's endeavor as an attempt to distinguish between thought and world and thus failing to realize their hybridity. Harman unveils that both critical positions are based on a presupposition that thought and world are two distinct yet main polar sides of the universe. By coining the new term of "ontotaxonomy", Harman showcases such presupposition to be derived from Descartes' thought where the distinction between thought and world is grounding the classification of all objects in existence.

Maurizio Ferraris' *Network Metaphysics* represents original investigations of *documediality* as an ongoing revolution of mediality that challenges philosophy to conceive novel ways of describing reality that is infused with automatization, capitalization and mobilization. Ferraris suggests the term of *hysteresis* as an incitement for a conceptual revolution that would get to grips with the changes

of an increasingly network-saturated reality. From a metaphysical perspective, the term of *hysteresis* signifies the condition by which an event retains traces of previous events in a way that such effects remain long after the causes are gone. *Hysteresis* means that the reciprocal nature of matter and memory constitutes fundamental ontological and epistemological concepts.

Rita Šerpytytė juxtaposes the philosophies of Catherine Malabou and Giorgio Agamben in an effort to reconsider the question of reality. Šerpytytė borrows two concepts from these authors: Malabou's *plasticity* and Agamben's *impotentiality* and furnishes them with a temporal perspective. In development of this reconsideration of the problem of reality, a Kantian theme of transcendental imagination comes into focus and it is interpreted by drawing upon Malabou's and Agamben's ideas.

The interpretation of Kant's philosophy from realist perspectives continues in Ruslanas Baranovas' text. As a proponent of contemporary realism, Baranovas takes Ferraris and analyses Ferraris' arguments against Kant in light of which Baranovas surmises that the problem of new realism is the problem of the source of determination of reality. A realist reading of Hegel is suggested to approach the question of the determinacy of reality.

The first part of the book closes with Kristupas Sabolius' interview with Catherine Malabou where the problematics of realism is discussed in the context of Malabou's philosophical endeavor. As the conversation advances, it is stressed that Malabou interprets Meillassoux's philosophy as an important moment in contemporary thought which presents the idea of reality as desert from which subject is removed. However, this idea is exactly what the philosopher sees as a problematic aspect of Meillassoux's thinking since, according to her, Meillassoux views contingency

as a possibility of total destruction leading to overlooking the reality of the thinker. As a result, Malabou identifies not with realism but with materialism instead, which, according to her, should be understood as a subject's response to the reality or a subject's reflection of its own materiality in relation to the real.

The second part of the monograph, called *Reality and Perspectives* opens with Kristupas Sabolius' text *The Emancipated Reality* where the positions of Quentin Meillassoux and Cornelius Castoriadis are compared on the basis of sharing a critical approach towards Kant's philosophy, declaring the necessity of radical imagination, and turning to Georg Cantor's theory of sets where infinity, freed from any determinacy, allows us to rethink reality as the clashing point between different determining powers. The inquiry reveals that from Meillassoux's perspective, the emancipated reality not only frees itself from human but also leaves no room for an alternative relation leaving the question of the essence of human without reality unanswered. Although both philosophical positions in question are viewed as challenging enough to open new perspectives of emancipation, it is nevertheless concluded that both of them remain insufficient for considering the new non-anthropocentric, yet still somehow related to human, reality.

In an interview, Déborah Danowski and Eduardo Viveiros de Castro discuss the various tendencies of contemporary realisms and note the lack of concern for the thematic of the Anthropocene, climate change and Gaia theory as well as for errors of epistemic colonialism. An alternative view towards the former topics is proposed, forming the Amerindian perspective as it is exposed by originally reinterpreting modern philosophical and indigenous terms. The question of reality is elucidated in a mythopoetic context

drawing upon a narrative folding of spiritual and corporeal dimensions.

An interpretation of Danowski's and Viveiros de Castro's works follows in Ignas Šatkauskas' investigation of the reception of James Lovelock's Gaia theory in contemporary philosophical anthropology. Isabelle Stengers and Bruno Latour offer different conceptions of Gaia. The former emphasizes the indifference of its radically disenchanting transcendence, while the latter – the provocative nature of the figure of Gaia. Following Danowski and Viveiros de Castro, Šatkauskas suggests a figure of Narcissus as a mythologized representation of a modern philosopher that faces Gaia. Šatkauskas emphasizes that the insight of narcissism on the modern philosophical subject happens in discussion with speculative realism, which sharpens the problem of ontological exclusivity of the human.

Tiziana Andina offers a social ontological analysis of today's reality in the context of climate change. The perspective of relation between human generations – transgenerationality – is drawn to discuss the responsibility that one generation has for another as it pertains to environmental stability. The question of justice for environmental transgenerational acts is articulated. Transgenerationality is proposed as an effective social ontology for human reality in climate change.

The third and final part of the monograph – *Reality and Imagination* – opens with Pietro Montani's text *The Reality of Imagination. Technical Creativity and Language*. In his research, the author turns our attention to the multiple functions of imagination with a particular stress on its ability to concretely interact with the world-environment by transforming it and enriching it with new objects, especially technical. Montani refers this function to its sensorimotor matrix, which he defines, following Gilbert Simondon,

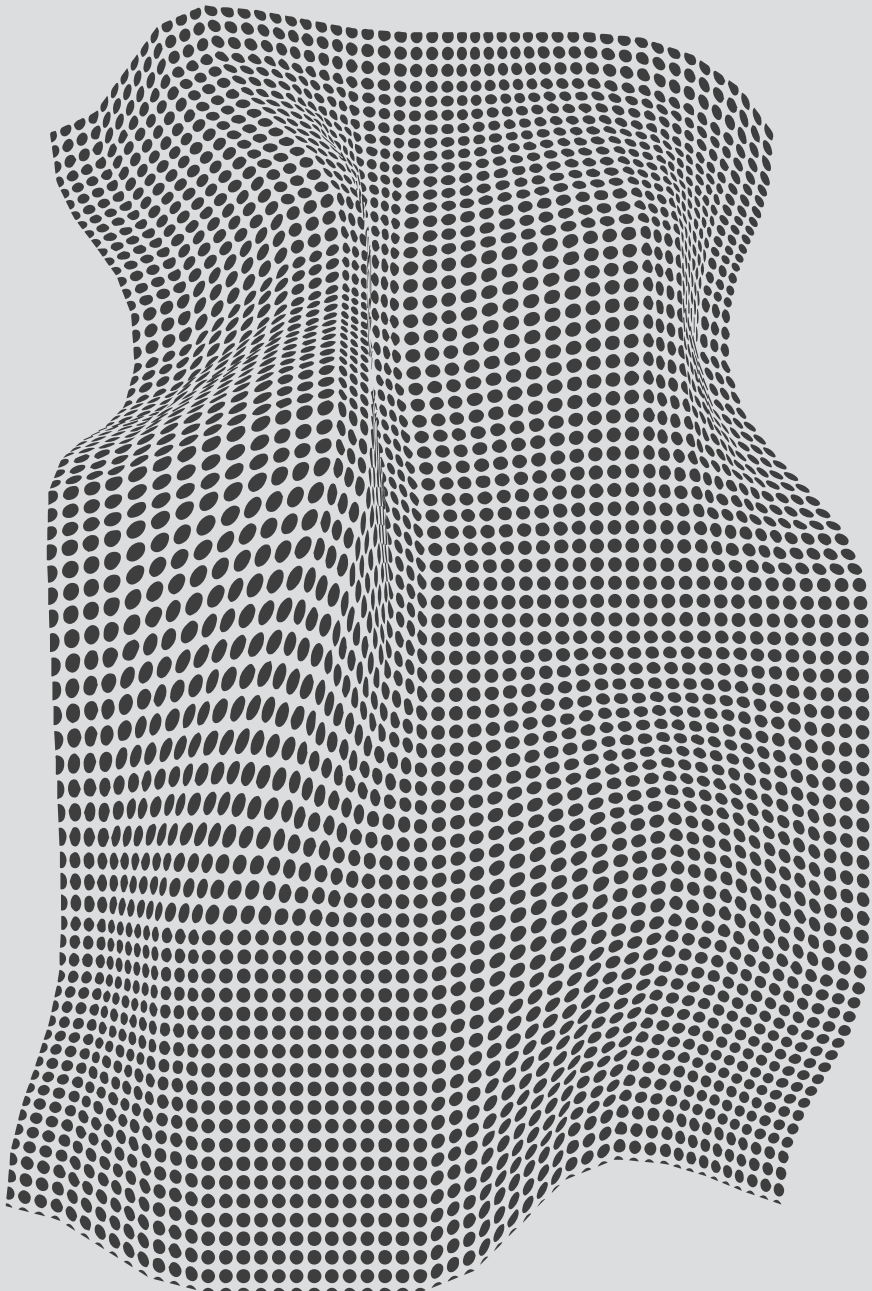
as Techno-Aesthetics. By showcasing its “realistic” requirements and their connection with the technical creativity of the human being, the author clarifies the operation by introducing the concept of “technical empowerment” and distinguishing some of the forms of it. Finally, Montani focuses on the specific question of articulated language, which is presented as a particular form of technical empowerment.

Dario Cecchi suggests that the ontological question may only arise when the relation of human subject and reality, fluent in every-day life, is specifically problematized. The author invites us to reconsider the realism of modern philosophy in the light of Emilio Garroni’s reading of Kant. Aesthetics comes to the fore as a discipline offering a unique perspective to experience and thus reality. Cecchi takes up Garroni’s idea that aesthetics is concerned with experience and with an immanent tension within this concept: to signify an individual event of experience and to grasp experience as a whole. Cecchi offers a transcendental realism as an alternative to various contemporary and historical realisms.

In this part of the book, a dialogue with the tradition of analytic philosophy is made through the text of Jonas Dagys’ *Reality and Fiction: The Case of the Semantic of Images* where the author suggests rethinking the distinction between reality and fiction through the aspect of semantics. In his research, Dagys discusses the idea that proper names are rigid designators as well as their validity for names used in fictional narratives and propositions containing such names in fictional and non-fictional contexts. By claiming a certain asymmetry between naming a factual and a possible individual, Dagys agrees with Saul Kripke that in a non-fictional context no individual can be identified with Sherlock Holmes. Yet Dagys claims that it does not mean that Holmes is a necessary and essentially non-existent individual or an impossible being. According to Dagys, this simply means

that a direct singular reference to possible, but inexistent in the factual world, objects, including fictional individuals, is extremely problematic.

The monograph concludes with Daina Habdankaitė’s text *Imagination in the Face of Chaotic Real* where she discusses the tension between imagination and reality in the thinking of Quentin Meillassoux. The author analyses the ontological meaning of chaos, which appears in such contexts as biology of systems or environmental politics. Departing from Kantian philosophy and its reception in Meillassoux’s system, Habdankaitė formulates and tests the hypothesis that in order to grasp chaotic reality one needs to employ the power of imagination. Virtuality, which is seen as essential for both fiction and speculation, is discussed by the author as the source of the reality of the real.

LITERATŪRA

1. Agamben Giorgio, *Comunità che viene*, Milano: Bollati Boringhieri, 2008.
2. Agamben Giorgio, *Il tempo che resta*, Torino: Bollati Boringhieri, 2005.
3. Agamben Giorgio, *L'uso dei corpi*, Vicenza: Neri Pozza editore, 2014.
4. Agamben Giorgio, *The Open: Man and Animal*, Stanford: Stanford University Press, 2004.
5. Althusser Louis, „Ideology and Ideological State Apparatuses (Notes Towards an Investigation)“, in: *The Anthropology of the State: A Reader*, ed. by Arathana Sharma and Akhil Gupta, Oxford: Blackwell, 2006, p. 86–111.
6. Andina Tiziana, *An Ontology for Social Reality*, transl. by Sarah De Sanctis, London: Palgrave Macmillan, 2016.
7. Andina Tiziana, *Filosofie dell'arte. Da Hegel a Danto*, Roma: Carocci, 2012.
8. Andina Tiziana, *Transgenerazionalità. Una filosofia per le generazioni future*, Roma: Carocci, 2020.
9. Aristotle, *Metaphysics*, transl. by Joe Sachs, Santa Fe: Green Lion Press, 1999.
10. Barad Karen, *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*, Durham: Duke University Press, 2007.
11. Barcan Marcus Ruth, „Modalities and Intensional Languages“, in: *Synthese*, vol. 13, no. 4, 1961, p. 303–322.
12. Bateson Gregory, *Steps to an Ecology of Mind*, San Francisco: Chandler Pub. Co., 1973.
13. Beiser Frederick C., *German Idealism: the Struggle Against Subjectivism, 1781–1801*, Cambridge: Harvard University Press, 2002.
14. Benjamin Walter, *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*, transl. by Harry Zohn, New York: Schocken Books, 1969.
15. Bennett Jane, „Systems and Things: A Response to Graham Harman and Timothy Morton“, in: *New Literary History* 43, 2012, p. 225–233.
16. Bennett Jane, *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Durham: Duke University Press, 2010.
17. Benveniste Emile, *Problèmes de linguistique générale: 1*, Paris: Gallimard, 1966.
18. Benveniste Emile, *Problèmes de linguistique générale: 2*, Paris: Gallimard, 1974.
19. Bergson Henri, *Kūrybinė evoliucija*, vertė Petras Račius, Vilnius: Margi raštai, 2004.
20. Bergson Henri, *Matière et mémoire*, Quebec: Chicoutimi, 2003.
21. Blanchot Maurice, *The Infinite Conversation*, transl. by Susan Hanson, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992.
22. Braidotti Rosi, *The Posthuman*, Cambridge: Polity, 2013.
23. Brassier Ray et al., „Speculative Realism“, in: *Collapse III*, 2007, p. 306–449.
24. Brassier Ray, *Nihil Unbound: Enlightenment and Extinction*, London: Palgrave Macmillan, 2007.
25. Braver Lee, *A Thing of This World: A History of Continental Anti-Realism*, Evanston: Northwestern University Press, 2007.
26. Brentano Franz, *Psychology from an Empirical Standpoint*, transl. by Antos C. Rancurello, D. B. Terrell, and Linda McAlister, New York: Routledge, 1995.
27. Bryant Levi R., *Onto-Cartography: An Ontology of Machines and Media*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014.
28. Bryant Levi R., *The Democracy of Objects*, London: Open Humanities Press, 2011.
29. Canguilhem George, „Descartes et la technique“, in: *Œuvres complètes, Tome I, Écrits philosophiques et politiques (1926–1939)*, Paris: Vrin, 2011, p. 490–498.
30. Caputo John D., „For the Love of the Things Themselves: Derrida's Phenomenology of the Hyper-Real“, in: *Fenomenologia Hoje II: Significado e Linguagem*, ed. by Ricardo Timm de Souza and Nythamar Fernandes de Oliveira, Porto Alegre: EDIPUCRS, 2002, p. 37–59.
31. Castoriadis Cornelius, „Radical Imagination and the Social Instituting Imaginary“, in: *The Castoriadis Reader*, Oxford, Cambridge: Blackwell Publishers, 1997, p. 319–337.
32. Castoriadis Cornelius, „The Logic of Magmas and the Question of Autonomy“, in: *The Castoriadis Reader*, Oxford, Cambridge: Blackwell Publishers, 1997, p. 290–318.
33. Castoriadis Cornelius, *L'institution imaginaire de la société*, Paris: Le Seuil, 1975.
34. Castoriadis Cornelius, *The Imaginary Institution of Society*, transl. by Kathleen Blamey, Cambridge: The MIT Press, 1998.
35. Catren Gabriel, „Outland Empire: Prolegomena to Speculative Absolutism“, in: *Speculative Turn: Continental Materialism and Realism*, ed. by Levi R. Bryant, Graham Harman, and Nick Srnicek, Melbourne: Re.press, 2010, p. 334–367.
36. Cecchi Dario et al., *Ambienti mediali*, Milano: Meltemi, 2019.
37. Cecchi Dario, „Aesthetic Experience. A Pragmatist Perspective in Cognitive Aesthetics“, in: *Pragmatism Today*, vol. 7, 2016, p. 82–91.
38. Cecchi Dario, *La costituzione tecnica dell'umano*, Macerata: Quodlibet, 2013.
39. Clark Andy and Chalmers David, „The Extended Mind“, in: *Analysis*, vol. 58 (1), 1998, p. 7–19.

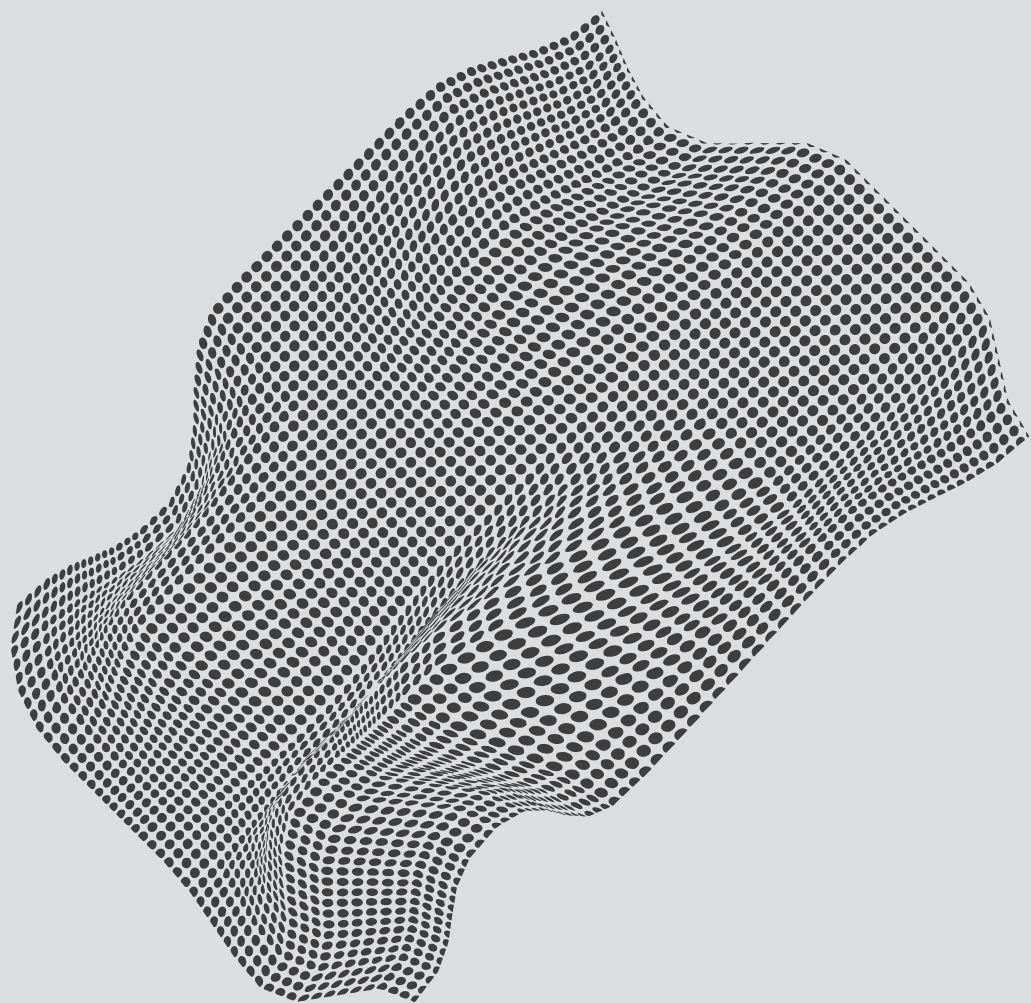
40. Coggins David, „Secret Powers: An Interview with Joanna Malinowska“, in: *artnet*, January 24, 2010, <http://www.artnet.com/magazineus/features/coggins/joanna-malinowska1-15-10.asp> [žiūrėta 2019-07-10].
41. Corballis Michael, *The Recursive Mind: The Origins of Human Language, Thought, and Civilization*, Princeton: Princeton University Press, 2011.
42. Cox Trevor, *Now you're talking. The Story of Human Conversation from the Neanderthals to Artificial Intelligence*, London: The Bodley Head, 2018.
43. D'Angelo Paolo, *Estetica*, Roma, Bari: Laterza, 2011.
44. D'Errico Francesco and Colagé Ivan, „Cultural Exaptation and Cultural Neural Reuse: A Mechanism for the Emergence of Modern Culture and Behavior“, in: *Biological Theory* 13, 2018, p. 213–227.
45. Dagys Jonas, „Paretis, fizikalistinė redukcija ir pakeistos kokybės“, in: *Problemos*, nr. 71, 2007, p. 108–115.
46. Danowski Déborah and Viveiros de Castro Eduardo, *The Ends of the World*, transl. by Rodrigo Nunes, Cambridge: Polity Press, 2017.
47. Dante Alighieri, *La Vita Nuova*, transl. by Barbara Reynolds, London: Penguin, 2004.
48. Dante Alighieri, *The Divine Comedy*, transl. by Allen Mandelbaum, New York: Random House, 1995.
49. Danto Arthur, *The Philosophical Disenfranchisement of Art*, New York: Columbia University Press, 1986.
50. Dauben Joseph Warren, *Georg Cantor: His Mathematics and Philosophy of the Infinite*, London: Harvard University Press, 1979.
51. Dekartas René, *Samprotavimas apie metodą*, in: *Rinktiniai raštai*, vertė Gvidonas Bartkus ir Petras Račius, Vilnius: Mintis, 1978, p. 98–151.
52. DeLanda Manuel, *A New Philosophy of Society*, London: Continuum, 2006.
53. DeLanda Manuel, Harman Graham, *The Rise of Realism*, Cambridge: Polity, 2017.
54. DeLanda Manuel, *Intensive Science and Virtual Philosophy*, London: Continuum, 2002.
55. Deleuze Gilles, *Différence et répétition*, Paris: P.U.F., 2011.
56. Deleuze Gilles, Félix Guattari, *Mille Plateaux*, Paris: Minuit, 1980.
57. Deleuze Gilles, *Kant's Critical Philosophy. The Doctrine of the Faculties*, transl. by Hugh Tomlinson and Barbara Habberjam, London: The Athlone Press, 1984.
58. Deleuze Gilles, *The Fold: Leibniz and the Baroque*, transl. by Tom Conley, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993.
59. Derrida Jacques, „A time for farewells: Heidegger (read by) Hegel (read by Malabou)“, in: Catherine Malabou, *The Future of Hegel: Plasticity, Temporality and Dialectics*, London, New York: Routledge, 2005.
60. Derrida Jacques, *Spectres de Marx*, Paris: Galilée, 2006.
61. Descartes René, *Meditations on First Philosophy*, transl. by Donald A. Cress, Indianapolis: Hackett, 1993.
62. Descartes René, *Meditations on First Philosophy: with Selections from the Objections and Replies*, transl. by Michael Moriarty, Oxford: Oxford University Press, 2008.
63. Desideri Fabrizio *La percezione riflessa*, Roma, Bari: Laterza, 2011.
64. Di Paola Marcello, *Cambiamento climatico. Una piccola introduzione*, Roma: Luiss University Press, 2015.
65. Dickinson Colby, Kotsko Adam, *Agamben's Coming Philosophy. Finding a New Use of Theology*, London, New York: Rowman & Littlefield, 2015.
66. Dobson Andrew, *Fairness and futurity: essays on environmental sustainability and social justice*, Oxford, New York: Oxford University Press, 1999.
67. Dunham Jeremy et al., *Idealism: The History of a Philosophy*, Montreal: McGill-Queen's University Press, 2011.
68. Dupuy Jean-Pierre, *Pour un catastrophisme éclairé*, Paris: Editions du Seuil, 2002.
69. Dupuy Jean-Pierre, *The Mark of the Sacred*, transl. by Malcolm B. DeBevoise, Stanford: Stanford University Press, 2013.
70. Eco Umberto, „Some Remarks on New Realism“, in: *Journal of Philosophical Research*, Special Supplement, 2015, p. 387–395.
71. Eliade Mircea, *The Myth of Eternal Return*, New York: Harper and Brothers, 1959.
72. Everett Dan, *How Language began. The Story of Humanity's Greatest Invention*, London: Profile Books, 2017.
73. Ferraris Maurizio, „Ding an Sich“, in: *Das neue Bedürfnis nach Metaphysik*, hrsg. von Markus Gabriel, Wolfram Högge und Andreas Speer, Berlin: De Gruyter, 2015, p. 119–132.
74. Ferraris Maurizio, „New Realism as Positive Realism“, in: *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy*, Special Issue, 2014, p. 172–213.
75. Ferraris Maurizio, „On New Realism“, in: *Kairos. Revista de Filosofia & Ciência* 8, 2013, p. 45–65.
76. Ferraris Maurizio, *Documentality: Or why it is necessary to leave traces*, transl. by Richard Davies, Fordham University Press: New York, 2013.
77. Ferraris Maurizio, *Emergenza*, Torino: Einaudi, 2016.
78. Ferraris Maurizio, *Estetica Razionale*, Milano: Cortina, 1997.
79. Ferraris Maurizio, *Goodbye, Kant! What Still Stands of the Critique of Pure Reason*, transl. by Richard Davies, Albany: SUNY Press, 2013.
80. Ferraris Maurizio, *Il mondo esterno*, Roma: Studi Bompiani, 2001.
81. Ferraris Maurizio, *Manifesto of New Realism*, transl. by Sarah De Sanctis, Albany: SUNY Press, 2012.
82. Ferraris Maurizio, *Manifesto of New Realism*, transl. by Sarah De Sanctis, Albany: SUNY Press, 2014.
83. Ferraris Maurizio, *Postverità e altri enigmi*, Bologna: il Mulino, 2017.
84. Ferraris Maurizio, *Realismo Positivo*, Torino: Rosenberg & Sellier, 2013.
85. Fichte Johann Gottlieb, *Science of Knowledge*, transl. by Peter Heath and John Lachs, Cambridge: Cambridge University Press, 1982.
86. Freedman Andrew, „More than 11,000 scientists from around the world declare a ‚climate emergency‘“, in: *The Washington Post*, November 5, 2019, <http://www.washingtonpost.com/science/2019/11/05/more-than-scientists-around-world-declare-climate-emergency/> [žiūrėta 2019-11-06].

87. Freud Sigmund, *On Narcissism*, transl. by James Strachey et al., sigmundfreud.net, 1914 (2015), <https://www.sigmundfreud.net/on-narcissism-pdf-ebook.jsp> [žiūrėta 2019-11-07].
88. Fried Michael, „Art and Objecthood“, in: *Art and Objecthood: Essays and Reviews*, Chicago: University of Chicago Press, 1998, p. 148–172.
89. Fried Michael, *Absorption and Theatricality: Painting and Beholder in the Age of Diderot*, Chicago: University of Chicago Press, 1988.
90. Fried Michael, *Courbet's Realism*, Chicago: University of Chicago Press, 1990.
91. Fried Michael, *Manet's Modernism: or, The Face of Painting in the 1860s*, Chicago: University of Chicago Press, 1996.
92. Gabriel Markus, *Fields of Sense: A New Realist Ontology*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015.
93. Gabriel Markus, *Transcendental Ontology: Essays on German Idealism*, London: Continuum, 2011.
94. Gabriel Markus, *Why the World Does Not Exist*, Cambridge: Polity, 2015.
95. Gahrn-Andersen Rasmus, „But Language too is material!“, in: *Phenomenology and the Cognitive Sciences* 18, 2017, p. 169–183.
96. Gallagher Shaun, *Enactivist Interventions. Rethinking the Mind*, Oxford: Oxford University Press, 2017.
97. Gallagher Shaun, *How the Body Shapes the Mind*, Oxford: Oxford University Press, 2005.
98. Gallese Vittorio and Lakoff George, „The brain's concepts: The role of the sensory-motor system in reason and language“, in: *Cognitive Neuropsychology*, vol. 22, 2005, p. 455–479.
99. Garcia Tristan, *Form and Object: A Treatise on Things*, transl. by Mark Allan Ohm and Jon Cogburn, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014.
100. Garroni Emilio, *Creatività*, Macerata: Quodlibet, 2010.
101. Garroni Emilio, *Estetica. Uno sguardo-attraverso*, Milano: Garzanti, 1993.
102. Garroni Emilio, *Immagine, linguaggio, figura*, Roma, Bari: Laterza, 2005.
103. Garroni Emilio, *Ricognizione della semiotica*, Roma: Officina, 1977.
104. Garroni Emilio, *Senso e paradosso*, Roma, Bari: Laterza, 1986.
105. Gosseries Axel, Lukas H. Meyer (ed.), *Intergenerational Justice*, London: Oxford, 2009.
106. Grant Iain Hamilton, *Philosophies of Nature After Schelling*, London: Continuum, 2006.
107. Greenberg Clement, *Homemade Esthetics: Observations on Art and Taste*, Oxford: Oxford University Press, 1999.
108. Greimas Algirdas Julien, Courtés Joseph, *Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*, Paris: Hachette, 1982.
109. Grusin Richard, *Radical mediation*, Cosenza: Pellegrini, 2017.
110. Haraway Donna, *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*, Durham: Duke University Press, 2016.
111. Harman Graham, „A Festival of Anti-Realism: Braver's History of Continental Thought“, in: *Philosophy Today*, vol. 52, no. 2, 2008, p. 197–210.
112. Harman Graham, „Agential and Speculative Realism: Remarks on Barad's Ontology“, in: *rhizomes* 30, 2016, <http://www.rhizomes.net/issue30/harman.html> [žiūrėta 2020-07-08].
113. Harman Graham, „On the Undermining of Objects: Grant, Bruno, and Radical Philosophy“, in: *The Speculative Turn: Continental Materialism and Realism*, ed. by Levi R. Bryant, Nick Srnicek, and Graham Harman, Melbourne: re.press, 2011, p. 21–40.
114. Harman Graham, „Response to Shaviro“, in: *The Speculative Turn: Continental Materialism and Realism*, ed. by Levi R. Bryant, Nick Srnicek, and Graham Harman, Melbourne: re.press, 2011, p. 291–303.
115. Harman Graham, „The Only Exit From Modern Philosophy“, in: *Open Philosophy* 3 (1), 2020, p. 132–146.
116. Harman Graham, „The Third Table“, in: *The Book of Books*, ed. by Carolyn Christov-Bakargiev, Ostfildern: Hatje Cantz Verlag, 2012, p. 540–542.
117. Harman Graham, „Undermining, Overmining, Duominging: A Critique“, in: *ADD Metaphysics*, ed. by Jenna Sutela, Aalto: Aalto University Design Research Laboratory, 2013, p. 40–51.
118. Harman Graham, „What the End of Modern Philosophy Would Look Like“, in: *Los Angeles Review of Books*, October 21, 2019.
119. Harman Graham, „Whitehead and Schools X, Y, and Z“, in: *The Lure of Whitehead*, ed. by Nicholas Gaskill and A. J. Nocek, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2014, p. 231–248.
120. Harman Graham, *Art and Objects*, Cambridge: Polity Press, 2020.
121. Harman Graham, *Dante's Broken Hammer: The Ethics, Aesthetics, and Metaphysics of Love*, London: Repeater, 2016.
122. Harman Graham, *Object-Oriented Ontology: A New Theory of Everything*, London: Pelican, 2017.
123. Harman Graham, *Prince of Networks: Bruno Latour and Metaphysics*, Melbourne: re.press, 2009.
124. Harman Graham, *Quentin Meillassoux: Philosophy in the Making*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2011.
125. Harman Graham, *Quentin Meillassoux: Philosophy in the Making*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2015.
126. Harman Graham, *Speculative Realism: An Introduction*, Cambridge: Polity, 2018.
127. Harman Graham, *The Quadruple Object*, Winchester, Washington: Zero Books, 2011.
128. Harman Graham, *Tool-Being: Heidegger and the Metaphysics of Objects*, Chicago: Open Court, 2002.
129. Harman Graham, *Towards Speculative Realism. Essays and Lectures*, The Bothy, Deershot Lodge: Zero Books, 2010.
130. Harman Graham, „On the Horror of Phenomenology: Lovecraft and Husserl!“, in: *Collapse* IV, 2008, p. 333–345.
131. Hartmann Nicolai, *Ontology: Laying the Foundations*, Berlin: De Gruyter, 2019.
132. Hegel Georg Wilhelm Friedrich, *Difference between Fichte's and Schelling's System of Philosophy*, transl. by H. S. Harris and Walter Cerf, Albany: SUNY Press, 1977.

133. Hegel Georg Wilhelm Friedrich, *Dvasios fenomenologija*, vertė Arvydas Šliogeris, Vilnius: ALK/Pradai, 1997.
134. Hegel Georg Wilhelm Friedrich, *Faith and Knowledge*, transl. by H. S. Harris and Walter Cerf, Albany: SUNY Press, 1977.
135. Hegel Georg Wilhelm Friedrich, *The Science of Logic*, transl. by George Di Giovanni, Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
136. Heidegger Martin, *Being and Time*, transl. by John Macquarrie and Edward Robinson, New York: Harper, 1962.
137. Heidegger Martin, *Being and Time*, transl. by John Macquarrie and Edward Robinson, New York: HarperCollins Publishers, 2001.
138. Heidegger Martin, *Conferenze di Brema e Friburgo*, trad. di Giovanni Gurisatti, Milano: Adelphi, 2002.
139. Heidegger Martin, *Kant and the Problem of Metaphysics*, transl. by James S. Churchill, Bloomington: Indiana University Press, 1965.
140. Hesiod, *Theogony*, transl. by Hugh G. Evelyn-White, Cambridge: Harvard University Press, 1914.
141. Honko, Lauri, „The Problem of Defining Myth“, in: *Sacred Narratives – Readings in the Theory of Myth*, ed. by Alan Dunes, Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1984.
142. Hume David, *Il contratto originario [Of the Original Contract]*, transl. by in Id. trad., *Opere*, 2, Roma, Bari: Laterza, 1974, p. 866–886.
143. Hume David, *A Treatise of Human Nature*, Oxford: Oxford University Press, 1978.
144. Husserl Edmund, *Cartesian Meditations: An Introduction to Phenomenology*, transl. by Dorion Cairns, Hague: Martinus Nijhoff, 1977.
145. Husserl Edmund, *Logical Investigations*, transl. by D. Moran, London: Routledge, 2001.
146. Ihde Don, Malafouris Lambros, „Homo Faber Revisited: Postphenomenology and Material Engagement Theory“, in: *Philosophy & Technology*, 2011, p. 195–214.
147. Ingold Tim, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*, London: Routledge, 2013.
148. Ingold Tim, *Redrawing Anthropology: Materials, movements, lines*, Aldershot: Ashgate, 2011.
149. Iriki Atsushi et al., „Coding of modified schema during tool use by macaque postcentral neurons“, in: *Neuroreport* 7, 1996, p. 2325–2330.
150. Johnston Adrian, *A New German idealism: Hegel, Zizek, and dialectical materialism*, New York: Columbia University Press, 2018.
151. Kant Immanuel, „The end of all things“, in: *Religion and Rational Theology*, transl. by Allen W. Wood and George Di Giovanni, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p. 221–231.
152. Kant Immanuel, „What Does It Mean to Orient Oneself in Thinking?“, in: *Religion and Rational Theology*, transl. by Allen W. Wood and George Di Giovanni, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, p. 1–18.
153. Kant Immanuel, *Critique of Judgment*, transl. by Werner S. Pluhar, Indianapolis: Hackett, 1987.
154. Kant Immanuel, *Critique of Practical Reason*, transl. by Werner S. Pluhar, Indianapolis: Hackett, 2002.
155. Kant Immanuel, *Critique of Pure Reason*, transl. by Allen W. Wood, Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
156. Kant Immanuel, *Critique of Pure Reason*, transl. by Werner S. Pluhar, Indianapolis: Hackett, 1996.
157. Kant Immanuel, *Critique of the Power of Judgment*, transl. by Paul Guyer, Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
158. Kant Immanuel, *Grynojo proto kritika*, vertė Romanas Plečkaitis, Vilnius: Margi raštai, 2013.
159. Kant Immanuel, *Kritik der Reinen Vernunft*, Hamburg: Felix Meiner, 1956.
160. Kant Immanuel, *Kritik der Urteilskraft*, Berlin und Libau, 1790.
161. Kant Immanuel, *Sette scritti politici liberi*, ed. by Maria Chiara Pievatolo, Firenze University Press, 2011.
162. Kantas Imanuelis, *Prolegomenai*, vertė Romanas Plečkaitis, Vilnius: Mintis, 1972.
163. Kantas Imanuelis, *Sprendimo galios kritika*, vertė Romanas Plečkaitis, Vilnius: Mintis, 1991.
164. Kirk Paul. D. W. et al., „Systems biology (un)certainities“, in: *Science* 23, 2015, p. 386–388.
165. Kripke Saul A., *Naming and Necessity*, Cambridge: Harvard University Press, 1980.
166. Kukla Rebecca (ed.), *Aesthetics and Cognition in Kant's Critical Philosophy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
167. La Rocca Claudio, *Soggetto e mondo: studi su Kant*, Venezia: Marsilio, 2003.
168. Lacan Jacques, *Écrits: The First Complete Edition in English*, transl. by Bruce Fink, New York: Norton, 2007.
169. Laruelle François, *Philosophy and Non-Philosophy*, transl. by Taylor Adkins, Minneapolis: Univocal, 2013.
170. Laruelle François, *Principles of Non-Philosophy*, transl. by Anthony Paul Smith, London: Bloomsbury, 2013.
171. Lasch Christopher, *The Culture of Narcissism. American Life in an Age of Diminishing Expectations*, New York, London: W. W. Norton & Company, 1991.
172. Latour Bruno, „Irreductions“, in: *The Pasteurization of France*, transl. by Alan Sheridan and John Law, Cambridge: Harvard University Press, 1988, p. 153–238.
173. Latour Bruno, „Why Has Critique Run Out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern“, in: *Critical Inquiry* 30, 2004, p. 225–248.
174. Latour Bruno, *Aramis, or the Love of Technology*, transl. by Catherine Porter, Cambridge: Harvard University Press, 1996.
175. Latour Bruno, *Facing Gaia. Lectures on the New Climate Regime*, transl. by Catherine Porter, Cambridge: Polity Press, 2017.
176. Latour Bruno, *Pandora's Hope: Essays on the Reality of Science Studies*, Cambridge: Harvard University Press, 1999.
177. Latour Bruno, *We Have Never Been Modern*, transl. by Catherine Porter, Cambridge: Harvard University Press, 1993.

178. Leibniz Gottfried Wilhelm, *Die philosophischen Schriften*, Bd. 2, hrsg. von C. I. Gerhardt, Hildesheim: Olms, 1960.
179. Leroi-Gourhan André, *Le geste et la parole*, Paris: Albin Michel, 1964.
180. Lieberman Philip, „The Evolution of Human Speech: Its Anatomical and Neural Bases”, in: *Current Anthropology* 48, no. 1, 2007, p. 39–66.
181. Lovelock James, *Gaia. A New Look at Life on Earth*, Oxford: Oxford University Press, 2000.
182. Lovelock James, *The Vanishing Face of Gaia. A Final Warning*, New York: Basic Books, 2009.
183. Luhmann Niklas, *Social Systems*, transl. by John Bednarz Jr. and Dirk Baecker, Stanford: Stanford University Press, 1996.
184. Lupi, Fiorenza, Pilotto, Stefano (ed.), *Infrangere le norme. Vita, scienze e tecnica nel pensiero di Georges Canguilhem*, Milano, Udine: Mimesis, 2019.
185. Malabou Catherine, *Before Tomorrow*, transl. by Carlyne Shread, Cambridge: Polity Press.
186. Malabou Catherine, *The Future of Hegel. Plasticity, Temporality and Dialectic*, transl. by Lisabeth Doring, London, New York: Routledge, 2005.
187. Malafouris Lambros, *How Things Shape the Mind*, Cambridge: MIT Press, 2013.
188. Man Paul de, *Blindness and Insight: Essays in the Rhetoric of Contemporary Criticism*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1983.
189. Manovich Lev, *The Illusions: A BIT of The Language of New Media*, Cambridge: MIT Press, 2014.
190. Manovich Lev, *The Language of New Media*, Cambridge: MIT Press, 2001.
191. Marcucci Silvestro, *Studi kantiani*, vol. 3, Lucca: Maria Pacini Fazzi, 1988–1990.
192. Maturana Humberto, Varela Francisco, *Autopoiesis and Cognition: The Realization of the Living*, Dordrecht: D. Reidel Publishing, 1980.
193. Meillassoux Quentin, „Iteration, Reiteration, Repetition: A Speculative Analysis of the Sign Devoid of Meaning”, transl. by Robin Mackay and Moritz Gansen, in: *Genealogies of Speculation: Materialism and Subjectivity Since Structuralism*, ed. by Armen Avanesian and Suhail Malik, London: Bloomsbury, 2016, p. 117–197.
194. Meillassoux Quentin, „Potentiality and Virtuality”, in: *Collapse II*, 2007, p. 55–81.
195. Meillassoux Quentin, „Presentation by Quentin Meillassoux”, in: *Collapse III*, 2012, p. 408–449.
196. Meillassoux Quentin, „Spectral Dilemma”, in: *Collapse IV*, 2008, p. 261–275.
197. Meillassoux Quentin, „The Immanence of the World Beyond”, in: *The Grandeur of Reason: Religion, Tradition and Universalism*, ed. by Conor Cunningham and Peter Candler, London: SCM Press, 2010, p. 444–478.
198. Meillassoux Quentin, *After Finitude. An Essay on the Necessity of Contingency*, London: Continuum, 2008.
199. Meillassoux Quentin, *Après la finitude. Essai sur la nécessité de la contingence*, Paris: Seuil, 2006.
200. Meillassoux Quentin, *Science Fiction and Extro-Science Fiction*, transl. by Alyosha Edlebi, Minneapolis: Univocal Publishing, 2015.
201. Meillassoux Quentin, *Time without Becoming*, Mimesis International, 2014.
202. Merleau-Ponty Maurice, *Phenomenology of Perception*, transl. by Donald Landes, London: Routledge, 2013.
203. Merleau-Ponty Maurice, *The Visible and the Invisible*, transl. by Alfonso Lingis, Evanston: Northwestern University Press, 1968.
204. Metzinger Thomas, *Being No One: The Self-Model Theory of Subjectivity*, Cambridge: MIT Press, 2004.
205. Montani Pietro, „Sensibilità, immaginazione e linguaggio. Processi di interiorizzazione e cultura digitale”, in: *Bollettino della Società filosofica Italiana*, settembre–dicembre 2018, p. 25–41.
206. Montani Pietro, *Antigone e la filosofia. Un seminario a cura di P. Montani*, Roma: Donzelli, 2017.
207. Montani Pietro, „Techno-aesthetics and forms of the imagination”, in: *Italian Philosophy of Technology: Socio-Cultural, Legal, Scientific and Aesthetic Perspectives on Technology*, ed. by Simona Chiodo, Viola Schiaffonati, Springer Nature, 2020.
208. Montani Pietro, *Tecnologie della sensibilità*, Milano: Cortina, 2014.
209. Montani Pietro, *Tre forme di creatività. Tecnica, arte, politica*, Napoli: Cronopio, 2017.
210. Nanay Bence, *Aesthetics as Philosophy of Perception*, Oxford: Oxford University Press, 2016.
211. Noë Alva, *Action in Perception*. Cambridge in London: MIT Press, 2004.
212. Noë Alva, *Out of our Heads: Why You Are Not Your Brain, and Other Lessons from the Biology of Consciousness*, New York: Hill and Wang, 2009.
213. Ortega y Gasset José, „Preface for Germans”, in: *Phenomenology and Art*, transl. by Philip W. Silver, New York: Norton, 1975, p. 17–76.
214. Ovid, *Metamorphoses*, transl. by Anthony S. Kline, A. S. Kline Online, 1903 (2000), <http://ovid.lib.virginia.edu/trans/Ovhome.htm#askline> [žiūrėta 2019-11-11].
215. Pakui Hardware, *Hesitant Hand, The Programmed, The Spontaneous*. Paskaitos įrašas: 2017 m. gruodžio 21 d., Paryžius, <https://www.youtube.com/watch?v=EETBqIU2fwM&t=489s> [žiūrėta 2020-07-08].
216. Palmer Linda, „On the Necessity of Beauty”, in: *Kant-Studien*, vol. 102, no. 3, 2011, p. 350–366.
217. Pippin Robert B., *Hegel's Realm of Shadow's: Logic as Metaphysics in "The Science of Logic"*, Chicago: University of Chicago Press, 2018.
218. Russell Bertrand, *The Philosophy of Logical Atomism*, Abingdon: Routledge, 2010.
219. Salzani Carlo, *Introduzione a Giorgio Agamben*, Genova: Il Melangolo, 2013.
220. Šatkauskas Ignas, „Where is the ‚Great Outdoors‘ in Meillassoux's Speculative Materialism?”, in: *Open Philosophy* 3, 2020, p. 102–118.
221. Scaravelli Luigi, „Osservazioni sulla Critica del Giudizio”, in: *Scritti kantiani*, Firenze: La Nuova Italia, 1968, p. 337–528.
222. Schaffer Jonathan, „Monism: The Priority of the Whole”, in: *The Philosophical Review*, vol. 119.1, 2010, p. 31–76.
223. Scheler Max, „Ordo Amoris”, in: *Selected Philosophical Essays*, transl. by David R. Lachterman, Evanston: Northwestern University Press, 1973, p. 3–97.

224. Scheler Max, *Formalism in Ethics and Non-Formal Ethics of Values*, transl. by Manfred S. Frings and Roger L. Funk, Evanston: Northwestern University Press, 1973.
225. Schelling Friedrich Wilhelm Joseph, *Philosophical Inquiries Into the Nature of Human Freedom*, transl. by James Gutmann, Chicago: Open Court, 2003.
226. Schützenberger A. A., *The Ancestor Syndrome: Transgenerational Psychotherapy and the Hidden Links in the Family Tree*, London: Routledge, 1998.
227. Sebold Richard, *Continental anti-realism: a critique*, New York: Rowman & Littlefield International, 2014.
228. Shaviro Steven, „The Actual Volcano: Whitehead, Harman, and the Problem of Relations“, in: *The Speculative Turn: Continental Materialism and Realism*, ed. by Levi R. Bryant, Nick Srnicek, and Graham Harman, Melbourne: re.press, 2011, p. 279–290.
229. Shaviro Steven, *Without Criteria: Kant, Whitehead, Deleuze, and Aesthetics*, Cambridge: MIT Press, 2009.
230. Simondon Gilbert, *L'individuation à la lumière des notions de forme et d'information*, Grenoble: Jérôme Millon, 2005.
231. Simondon Gilbert, *Sur la technique*, Paris: PUF, 2014.
232. Sloterdijk Peter, *Spheres Vol. I: Bubbles*, transl. by Wieland Hoban, New York: Semiotext(e), 2011.
233. Sloterdijk Peter, *Spheres Vol. II: Globes*, transl. by Wieland Hoban, New York: Semiotext(e), 2014.
234. Sloterdijk Peter, *Spheres Vol. III: Foam*, transl. by Wieland Hoban, New York: Semiotext(e), 2016.
235. Stengers Isabelle, *In Catastrophic Times. Resisting the Coming Barbarism*, transl. by Andrew Goffey, Open Humanities Press, 2015.
236. Stengers Isabelle, *Thinking with Whitehead: A Free and Wild Creation of Concepts*, transl. by Michael Chase, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2014.
237. Suárez Francisco, *Francisci Suárez e Societate Jesu Opera omnia*, vol. 25, Paris: Vives, 1861.
238. Tattersall Ian, „Language Origins: An Evolutionary Framework“, in: *Topoi* 37, 2016, p. 289–296.
239. Tattersall Ian, *The World from Beginnings to 4000 BCE*, Oxford: Oxford University Press, 2008.
240. Thacker Eugene, *In The Dust of This Planet. Horror of Philosophy*, vol. 1, Winchester: Zero books, 2011.
241. Thacker Eugene, *Starry Speculative Corpse: Horror of Philosophy*, vol. 2, Winchester: Zero Books, 2015.
242. Thacker Eugene, *Tentacles Longer Than Night: Horror of Philosophy*, vol. 3, Winchester: Zero Books, 2015.
243. Tomasello Michael, *The Cultural Origins of Human Cognition*, Cambridge: Harvard University Press, 1999.
244. Trapp Damasus, „Aegidii Romani de doctrina modorum“, in: *Angelicum* XII, 1935.
245. Tremmel Jörg, *A Theory of Intergenerational Justice*, Taylor & Francis Group, 2009.
246. Tremmel Jörg, *Handbook of intergenerational justice*, Northampton, MA: Edward Elgar, 2006.
247. Vattimo Gianni, Rovatti Pier Aldo (ed.), *Weak Thought*, transl. by Peter Carravetta, Albany: SUNY Press, 2013.
248. Velotti Stefano, *La filosofia e le arti*, Roma, Bari: Laterza, 2012.
249. Viveiros de Castro Eduardo, *Cannibal Metaphysics. For a Post-structural Anthropology*, transl. by Peter Skafish, Minneapolis: Univocal Publishing, 2014.
250. Vygotsky Lev S., *Thinking and Speech*, transl. by Norris Minick, New York: Plenum Press, 1987.
251. Watkin Christopher, *French Philosophy Today. New Figures of the Human in Badiou, Meillassoux, Malabou, Serres and Latour*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016.
252. Weisman Alan, *The World Without Us*, New York: Picador, 2008.
253. Westra Laura, *Environmental justice and the rights of unborn and future generations: law, environmental harm and the right to health*, London, Sterling, VA: Earthscan, 2006.
254. Whitehead Alfred North, Lucien Price, *Dialogues of Alfred North Whitehead*, New York: Mentor, 1956.
255. Whitehead Alfred North, *Process and Reality*, New York: Free Press, 1978.
256. Williamson Timothy, „In Memoriam: Ruth Barcan Marcus, 1921–2012“, in: *The Bulletin of Symbolic Logic*, vol. 19, no. 1, 2013, p. 123–126.
257. Woodard Ben, „Mad Speculation and Absolute Inhumanism: Lovecraft, Ligotti, and the Weirder of Philosophy“, in: *continent* 1.1, 2011, p. 3–13.
258. Zahavi Dan, „The End of What? Phenomenology vs. speculative realism“, in: *International Journal of Philosophical Studies*, vol. 24, no. 3, 2016, p. 289–309.
259. Žižek Slavoj, Glyn Daly, *Conversations with Žižek*, Cambridge: Polity, 2003

ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ

A

Agamben, Giorgio 6, 34, 137, 138,
164, 172, 173, 185–203, 211, 439,
444, 446, 452
Akvinietis, Tomas [Thomas
Aquinas] 19, 236
Albert, Bruce 317
Alexander, Samuel 128
Alier, Juan Martínez 298
Allison, Henry 153
Althusser, Louis 46, 444
Andina, Tiziana 10, 36, 37, 326–328,
372, 441, 444
Argentiniētis, Tomas 195
Aristotelis 16, 57, 61, 93, 101, 167,
173, 176, 189–191, 195, 198, 199, 201,
203, 221, 236, 318
Asimov, Isaac 421, 422

B

Bachelard, Gaston 426–428
Badiou, Alain 44, 425, 453
Barad, Karen 47, 57, 70, 217, 444,
448
Baranovas, Ruslanas 11, 33, 82, 132,
439

Barcan Marcus, Ruth 53, 396, 444,
453
Basanavičius, Jonas 22
Bateson, Gregory 345, 444
Beiser, Frederic C. 160, 161, 163, 444
Ben-Yami, Hanoach 401–404
Benjamin, Walter 22, 188, 203, 360,
444
Bennett, Jane 57, 444
Benveniste, Emile 371, 444
Bergson, Henri 237, 251, 426, 431,
444, 445
Bhaskar, Roy 49
Blanchot, Maurice 66–68, 445
Blücher, Gebhard Leberecht von
126
Bohr, Niels 217
Braidotti, Rosi 57, 445
Brassier, Ray 29, 31, 43, 48, 49, 54,
59, 60, 63, 218, 445
Braver, Lee 53, 445
Brentano, Franz 73, 445
Bryant, Levi R. 29, 49, 56, 57, 62,
143, 156, 445, 448, 452
Budvytytė, Goda 212, 222
Bush, George W. 332

C

Canguilhem, George 368, 445
Cantor, Georg 35, 217, 218, 232–235,
237, 240–242, 246, 247, 440, 446
Caputo, John D. 54, 445
Carchia, Gianni 189
Castoriadis, Cornelius 35, 216,
231–233, 235, 240–246, 251–256,
440, 445
Catren, Gabriel 155, 156, 445
Cecchi, Dario 11, 37, 38, 372, 376,
442, 445
Chakrabarty, Dipesh 207, 214, 299,
300
Chalmers, David 353, 445
Chauvin, Stephanus 18
Clark, Andy 353, 357, 445
Clastres, Pierre 310
Coggins, David 58, 445
Colagé, Ivan 368, 445
Corballis, Michael 354, 445
Coubert, Gustav 65, 74, 447
Cox, Trevor 370, 445
Currie, Gregory 407

D

D'Angelo, Paolo 381, 445
D'Errico, Francesco 368, 445
Dagys, Jonas 11, 38, 350, 394, 442,
445
Danowski, Déborah 10, 36, 60, 264,
271, 273, 275, 276, 277, 280, 281,
292, 293, 315, 316, 318, 320, 322,
440, 441, 445
Dante Alighieri 65, 66, 74, 76, 446
Danto, Arthur 372, 446
Darius, Steponas 22
Darwin, Charles 108, 277, 401
Dauben, Joseph Warren 234, 446
Davidson, Donald 350
Dedekind, Richard 232
DeLanda, Manuel 49, 54, 59, 70,
228, 446
Deleuze, Gilles 49, 54, 55, 56, 61,
220, 228, 237, 306, 312, 313, 360,
415, 430–432, 446, 452

Demokritas 25

Derrida, Jacques 54, 67, 173–175,
209, 210, 220, 248, 249, 345, 425,
430, 445, 446
Des Bosses, Bartholomew 193
Descartes, René 33, 44, 45, 51, 69,
70, 239, 272, 367, 438, 445, 446
Descola, Philippe 308
Desideri, Fabrizio 366, 446
Dewey, John 380
Di Paola, Marcello 330, 446
Dickinson, Colby 186, 446
Diderot, Denis 65, 447
Dobson, Andrew 329, 446
Doyle, Arthur Conan 398, 399
Dunham, Jeremy 29, 71, 72, 446
Dunsas Škotas [Johannes Duns
Scotus] 17–19, 23, 197, 198, 200, 437
Dupuy, Jean-Pierre 446

E

Eco, Umberto 143, 446
Egidius iš Viterbo [Egidio da
Viterbo, Giles Antonini] 194, 195
Eliade, Mircea 265, 446
Everett, Dan 354, 446

F

Fausto, Juliana 298
Ferraris, Maurizio 10, 33, 34, 44,
53, 54, 61, 82, 96, 111, 133–144, 147,
155, 165, 168, 382, 383, 438, 439,
346, 447
Fichte, Johann Gottlieb 119,
145–147, 160, 161, 163, 164, 447,
449
Fontibus, Godefribus de [Goffredo
di Fontaines] 195
Foucault, Michel 211, 221
Freedman, Andrew 261, 447
Freud, Sigmund 211, 275, 277, 278,
309, 318, 447
Fried, Michael 64–66, 74, 447

G

Gabriel, Markus 54, 61, 133, 160, 382, 383, 446, 447
 Gaetanus [Tomasso de Vio] 196
 Gahrn-Andersen, R. 372, 447
 Galilei, Galileo 272, 386
 Gallagher, Shaun 355, 447
 Gallese, Vittorio 355, 447
 Garcia, Tristan 58, 75, 447
 Garroni, Emilio 7, 11, 37, 38, 346, 369, 371, 376, 379–382, 385–391, 442, 447
 Gibson, James J. 142
 Girénas, Stasys 22
 Goclenius, Rudolf 16
 Golding, William 263
 Grant, Iain Hamilton 29, 30, 68, 71, 72, 134, 450
 Greenberg, Clement 64, 448
 Greimas, Algirdas Julien 367, 448
 Grusin, Richard 355, 372, 448
 Guattari, Félix 49, 54, 228, 313, 360, 446

H

Habdankaitė, Daina 11, 39, 410, 443
 Hacking, Ian 24–26
 Haraway, Donna 57, 300, 448
 Harman, Graham 10, 23, 29–33, 42, 43, 47, 49, 51, 53, 54, 56–58, 62, 65, 69, 70, 72, 134, 156, 218, 227, 228, 251, 272, 278, 286, 287, 385, 430, 438, 444–446, 448, 452
 Hartmann, Nicolai 53, 448
 Hawking, Stephen 119
 Hegel, Georg Wilhelm Friedrich 34, 46, 72, 119, 139, 147, 154, 157–160, 162–168, 173–186, 203, 207, 209, 210, 220, 221, 299, 429, 439, 446, 449, 450, 452
 Heidegger, Martin 19, 28, 31, 46, 53, 54, 62, 70, 71, 115, 137, 142, 167, 174, 191, 202, 203, 207, 209, 210, 221, 227, 296, 297, 359, 360, 446, 448, 449
 Herodotus 315

Hesiodas 270, 284, 285, 449
 Hölderlin, Johann Christian Friedrich 160, 162
 Holmsas, Šerlokas 38, 397–407
 Honko, Lauri 271, 449
 Hornborg, Alf 298, 306
 Hosler, Dorothy 212
 Hume, David 44, 45, 55, 149, 328, 421, 422, 449
 Husserl, Edmund 46, 48, 53, 62, 73, 227, 274, 278, 286, 287, 448, 449

I

Ihde, Don 353, 449
 Ingold, Tim 355, 359–365, 367, 369, 449
 Iriki, Atsushi 367, 449

J

Johnston, Adrian 162, 164, 449

K

Kant, Immanuel 6, 20–23, 27, 28, 33–35, 38, 39, 44, 45, 55, 61–65, 72, 73, 100–102, 105, 111, 114, 119, 123, 132, 135, 137, 139, 141, 143–163, 166–168, 176, 181, 184, 201, 215, 221, 227, 229–231, 237, 248, 255, 256, 275, 318, 328, 345–352, 363–366, 371, 378–382, 384–389, 391, 413–420, 422, 438–440, 442, 446, 447, 449, 450, 452
 Kearney, Richard 23
 Kirk, Paul. D. W. 450
 Kopenawa, Dawi 317, 318
 Kopernik, Mikołaj 277, 278
 Kripke, Saul A. 38, 53, 397, 398, 401–404, 406, 407, 442, 450
 Kropotkin, Piotr 212
 Kukla, Rebecca 379, 450

L

La Rocca, Claudio 379, 450
 Lacan, Jacques 78, 309, 450
 Lakoff, George 355, 447
 Laruelle, François 70, 450

Lasch, Christopher 275, 278, 279, 450
 Latour, Bruno 32, 33, 35, 36, 43–46, 50, 54, 56, 61, 65, 76, 77, 79, 260–264, 266–268, 270–272, 275–285, 287, 288, 301–304, 355, 425, 438, 441, 448, 450, 453
 Leibniz, Gottfried Wilhelm 24, 191–194, 199, 202, 230, 306, 446, 450
 Leroi-Gourhan, André 368, 369, 450
 Lévi-Strauss, Claude 313
 Lieberman, Philip 370, 450
 Locke, John 272
 Lorhard, Jacob 16
 Lovcraft, Howard Phillips 276, 278, 286, 448, 453
 Lovelock, James 35, 262–264, 266, 268–270, 276, 284, 285, 301–303, 441, 450
 Luhmann, Niklas 76, 450
 Lupi, Fiorenza 368, 450
 Luxemburg, Rosa 305

M

Maironis-Mačiulis, Jonas 22
 Malabou, Catherine 10, 34, 35, 164, 172–186, 190, 206–209, 420, 425, 439, 446, 450, 453
 Malafouris, Lambros 345, 350, 353–355, 359, 360, 362, 363, 365, 367–369, 449, 450
 Malinowska, Joanna 58, 445
 Malm, Andreas 298, 306
 Man, Paul de 67, 451
 Manet, Édouard 65, 74, 447
 Maniglier, Patrice 310
 Manovich, Lev 451
 Marcucci, Silvestro 379, 451
 Marcus Barcan, Ruth 53, 396, 444, 453
 Margulis, Lynn 301, 303
 Marx, Karl 84, 88, 95, 154, 248, 249, 318, 446
 Maturana, Humberto 71, 72, 76, 451
 McGinn, Collin 402, 403

McKinsey, Michael 403
 McLuhan, Marshall 213
 McNeill, John Robert 298
 Means, Russell 314, 316, 317
 Meillassoux, Quentin 27–36, 38, 39, 43–46, 48, 55, 59–61, 79, 133, 149, 155, 210, 215–218, 229–232, 235–241, 247–251, 253, 255, 256, 272–275, 280, 288, 293, 295, 296, 322, 323, 412, 413, 417, 418, 420–426, 428–430, 432, 438–440, 443, 448, 451, 452
 Merleau-Ponty, Maurice 69, 70, 384, 451
 Metzinger, Thomas 60, 451
 Montani, Pietro 11, 37, 344, 345, 350, 352, 364–366, 371, 372, 379, 384, 441, 442, 451
 Moore, Jason W. 298, 300, 305

N

Nanay, Bence 346, 349, 366, 451
 Napoleon Bonaparte 398
 Negarestani, Reza 297
 Ney, Michel 126
 Nietzsche, Friedrich 214, 306, 307, 322
 Noë, Alva 355, 384, 451

O

Obama, Barack 332
 Ortega y Gasset, José 52, 451
 Ovidijus 279

P

Palmer, Linda 379, 452
 Peirce, Charles Sanders 237
 Pignarre, Philippe 311
 Pippin, Robert B. 147, 452
 Platonas 24, 61, 119, 311, 313, 386
 Popper, Karl 63
 Proudhon, Pierre-Joseph 212
 Proust, Marcel 68
 Ptolemais 44

Q

Quine, Willard Van Orman 395,
396, 404, 407

R

Rybakova, Viktorija 212, 222
Rodietis, Andronikas 101
Russell, Bertrand 234, 235, 240,
247, 452

S

Sabolius, Kristupas 7, 11, 14, 134,
142, 167, 206, 226, 292, 436
Salzani, Carlo 187, 452
Scaravelli, Luigi 379, 452
Schaeffer, Jonathan 75
Scheler, Max 65, 452
Schelling, Friedrich Wilhelm
Joseph 69, 70, 134, 160, 163, 452
Schlegel, Karl Wilhelm Friedrich
160
Schopenhauer, Arthur 105
Schützenberger, Anne Ancelin 328,
452
Sebold, Richard 167, 452
Shaviro, Steven 62, 448, 452
Simondon, Gilbert 70, 220, 345, 359,
441, 452
Sloterdijk, Peter 77, 452
Sodeika, Tomas 16, 17
Spinoza, Benedict 106, 161, 195,
200, 307
Srniczek, Nick 29, 57, 62, 156, 297,
445, 448, 452
Stengers, Isabelle 35, 36, 56, 260,
262, 264, 266, 267, 283–285,
301–304, 311, 441, 452
Suárez, Francisco 194, 196, 197,
199–201, 452

Š

Šatkauskas, Ignas 11, 35, 36, 60, 156,
260, 292, 441, 452
Šaulauskas, Marius Povilas 350
Šerpytytė, Rita 11, 15, 17, 21, 22, 34,
164, 172, 439

T

Tarkanian, Michael J. 212
Tattersall, Ian 369, 370, 452
Thacker, Eugene 60, 411–413, 416,
421, 452, 453
Tomasello, Michael 355, 453
Trapp, Damasus 194–196, 453
Trappe, Thobias 20
Tremmel, Jörg 329, 453
Trevatt, Tom 58, 59

U

Uexküll, Jakob Johann von 137, 138

V

Varela, Francisco 71, 72, 76, 451
Vattimo, Gianni 54, 453
Velotti, Stefano 372, 379, 453
Vygotsky, Lev S. 367, 453
Viveiros de Castro, Eduardo 10, 35,
36, 60, 260, 264, 265, 271, 273,
275–277, 280–282, 285, 287,
292–294, 440, 441, 445, 453

W

Watkin, Christopher 425, 453
Watson, Sean 29, 71, 72
Weisman, Alan 60, 453
Welsch, Wolfgang 20
Westra, Laura 329, 453
Whitehead, Alfred North 55, 56, 61,
62, 68, 70, 306, 448, 452, 453
Williams, Alex 297
Williamson, Timothy 53, 453
Wittgenstein, Ludwig 127
Wolff, Christian 16, 20, 167
Woodard, Ben 453

Z

Zahavi, Dan 274, 275, 453

Ž

Žižek, Slavoj 56, 57, 162, 164, 309,
449, 453

DALYKINĖ RODYKLĖ

A

A posteriori 162
A priori, apriorizmas, apriorinis, apriorinės formos 48, 49, 146, 147, 149, 151, 159, 182, 184, 185, 232, 347, 348, 381, 391, 347, 418, 419
Aboutness 356, 367, 370
Absoliutas 34, 113, 121, 144, 157–168, 179, 229–231, 236, 239, 240, 243, 251, 253, 280, 300, 336, 412, 416, 420, 422, 424, 428
Absolutus principas 191
Absolutum aliquid (žr. absolutus principas) 191
Adaequatio (žr. adekvatumas) 367
Adekvatumas 99, 367, 387, 388, 396
Affordances 142, 349, 351, 354, 366
Aibė, aibių teorija 24, 35, 232–235, 237–239, 241, 246, 247, 252, 270, 348, 396
Aisthesis (žr. estetika) 345, 361, 363, 364
Ajahuaska 294, 320, 321
Akseleracionizmas, akseleracija 36, 293, 295, 315, 316, 319

Aktualumas, aktualiai, aktualizavimas 10, 15, 19, 21, 22, 24, 33, 36, 57, 69, 147, 152, 193, 197, 198, 201, 231, 235, 236–238, 240, 252, 262, 264, 265, 266, 269, 270, 285–287, 320, 378, 396, 430
Amazonė, Amazonija 36, 265, 273, 282, 293, 294, 306, 319, 321
Amžinybė 66, 104, 220, 229, 285, 414, 417
Analizė 34, 35, 37, 48, 84, 89, 98, 114, 153, 156, 159, 177, 180, 186, 203, 234, 261, 263, 275, 328, 385, 386, 390, 396, 403, 404
semantinė 397
Anarchija, anarchizmas 210–212, 214
Ancestralumas, ancestralinis 44, 59, 423
Anglės dvideginis (žr. CO₂) 304
Animizmas 101, 123, 304
Antirealizmas 25, 53
Antropocenas 36, 128, 129, 207, 213, 214, 288, 296, 298–306, 314, 316, 323
Antropocentrizmas 27, 35, 128, 137, 156, 251, 273, 359, 360, 361–363

Antropologija, antropologas 35, 36, 93, 107, 109, 117, 229, 260, 265, 273, 275, 287, 288, 304, 305, 307, 308, 310, 311, 355, 359, 369
Antropomorfizmas, antropomorfiškumas 228, 229, 362–364
Apercepcija, transcendentalinė a. 102, 391
Apibrėžtumas, neapibrėžtis, neapibrėžtumas (žr. determinacija) 16, 20, 23, 30, 137, 142, 146, 147, 150, 152, 153, 155, 163, 165, 166, 208, 217, 218, 233, 235, 237, 238, 241, 242–247, 252, 253, 264, 269, 275, 277, 285–288, 347, 349, 351, 356, 358, 363–366, 381, 388–390, 399, 415, 416, 432
Apšvieta 16
Archefosilijos 323, 423, 424
Archyvas, archyvavimas 86, 90, 91, 95–97, 109, 278
Asamblija 303
Ateitis 11, 66–71, 84, 89, 126–128, 174–181, 184–190, 209, 215, 238, 249–251, 294, 302, 314–316, 329, 330, 333, 335–340, 399, 422, 430, 432
Ateizmas 249, 250
Atėjimas 174, 175, 179, 184, 188, 238
Atitikimas 32, 232, 236, 243, 269, 349, 351, 355, 357–361, 364, 365, 415, 417, 429
Atsakomybė 10, 36–37, 100, 118, 124–126, 214, 326, 331, 334–339, 362
istorinė 334, 335
Atsakomumas (*responsiveness*) 118, 122, 129
Atsitiktinumas 93, 98, 99, 104, 106, 149, 182, 193, 194, 221, 230, 262, 401, 405, 417, 426, 428
Atsitraukimas 279
reflektyvus 367, 370
rekursyvus 367
Augmentuota žmonija 215
Automatizacija 33, 85–91, 93, 94, 97, 100, 110, 115, 116, 118, 129, 348

Autonomija, žmogaus a. 54, 64–66, 74, 88, 216, 221, 253–256, 429
Autopoiesis, autopoeitinė sistema 71–73

B

Baigtinybė (*finitude*) 27, 28, 30, 43, 44, 52, 62, 117, 122, 133, 229, 295, 420, 423, 430
Baigtinumas (*finality*) 115–117, 121, 125, 126, 158, 217
Baltieji, baltųjų supremacenas 219, 293, 303, 304, 311, 314, 315, 317–319
Begalybė 35, 67, 103, 158, 162, 218, 233, 234, 237, 242, 244, 247, 249, 265, 278, 286, 378, 379, 383, 389, 420
Bendroji prigimtis 18, 23
Biheviorizmas 100
Biologija, biologinė tvarka, biologiskumas 39, 49, 71, 73, 118, 122, 137, 207, 211, 212, 217, 219, 253, 301, 327, 338, 363, 364, 443
Būtinybė 22–24, 35, 104, 127, 214, 220, 229–232, 236, 239, 240, 241, 248, 255, 294, 328, 333, 336, 367, 383
Būtis 16, 17, 19, 22, 23, 27, 31, 32, 34, 54, 61, 70, 103, 105, 111, 122, 133, 144, 162, 165, 167, 168, 172, 177, 191, 196, 202, 209, 210, 227, 228, 230, 235, 243, 264, 274, 335, 336, 418, 431, 432
Būtis-myriop 115
Buvimo būdas (modusas) 107, 194, 196, 200, 432
Buvinys (žr. esinys) 16, 17, 23, 28

C

Chaosas 28, 39, 103, 148, 230, 231, 232, 239, 241, 248, 252, 254, 255, 279, 280, 285, 287, 323, 410, 417, 418, 420, 421, 428–432, 443
CO₂ 299
Coming philosophy (*che viene*) 185–190

Č

Čiabuviai, čiabuvių mąstymas 36, 264, 276, 293–295, 304, 306–310, 313–322

D

Dabartis 67, 68, 70, 71, 99, 173, 177, 188, 209, 215, 251, 285, 295, 302, 338, 339, 399, 424, 430
 Daiktas, daiktas savaime 17, 18, 20, 21, 24, 25, 27, 30, 31, 48, 61–64, 73, 74, 76, 77, 79, 112, 114, 123, 134, 136, 145–147, 149–152, 155, 158, 168, 187, 196, 201, 212, 237, 249, 286, 318, 349, 359, 360, 362, 367, 385, 417, 420, 430, 431
 Dangus, griūvantis d. 64, 98, 106, 128, 272, 306, 316, 317
Dasein 20, 21, 28, 71, 150, 391
 Daugialypumas 83, 210, 232, 233, 242, 283, 284, 333, 359, 387
De re / de dicto 398
 Dekolonizacija, dekolonizavimas, dekolonijinis 311–313
 Dekonstrukcija, dekonstruoti 27, 135, 218, 220, 377, 378, 420
 Designatorius
 rigidiškas 38, 53, 397, 407, 442
 Deskripcijos 261, 264, 403–406
 apibrėžiamosios 53, 403–406
 Destrukcija, destruktivumas 213, 240, 439
 Determinacija, determinuota, determinuotumas 23, 24, 34, 35, 135, 139, 141–143, 145–151, 153, 154, 156, 162, 164, 166, 168, 179, 180, 182, 216–220, 228–235, 237–244, 252–256, 265, 269, 271, 278, 286, 307, 347, 348, 350, 352, 357, 358, 371, 387, 389, 390, 417, 418, 438–440
 autodeterminacija, savideterminacija 179, 180, 182, 234
 Determinizmas 217, 219, 220, 417
 Diachroniškumas 37, 44, 59, 176, 328, 333–335

Dialektika, dialektinis 36, 46, 98, 119, 173, 177, 178, 207, 208, 212, 221, 297, 426, 427, 432
 Didingumas 105, 414–417
 Dievas, D. buvimo įrodymas 21, 45, 83, 84, 103, 106, 107, 108, 119, 128, 129, 136, 179–185, 192, 230, 236, 239, 249–252, 271, 316
 Dokumedija, dokumedialumas 33, 85–87, 89–95, 98, 139

E

Ego 123, 275, 309, 310, 427
 Egzistavimas 15–17, 19–25, 30–33, 38, 44, 51–52, 54, 56, 59–63, 71–73, 75–76, 87, 95, 97, 100, 102, 103, 106, 111, 123, 125, 126, 128, 134, 138, 144, 147–150, 152–154, 166, 176, 177, 194, 197–203, 210, 216, 218, 219, 229–231, 233, 234, 236, 238, 240, 242–244, 246–252, 262, 266, 294, 302, 323, 330, 336, 337, 339, 340, 361, 362, 377, 383, 384, 391, 395–407, 418, 420, 422, 424–427, 429, 431
 faktiškai egzistuojantis 397, 399, 404–407
 galimai egzistuojantis 397, 404, 405
 Egzaptacija 370
Einbildungskraft (žr. *vaizduotė*) 349, 351
 Ekologija, ekologinis, e. katastrofa, e. krizė 36, 39, 45, 107, 129, 208, 211, 213, 214, 267, 268, 281, 295–297, 314
 Ekonomika 91, 93, 99, 100, 105, 107, 108, 109, 121, 214, 298, 300, 304, 307, 331–334, 372
 Ek-statiškumas 346, 361, 363
 Eksternalizacija 352, 357
 Emancipacija 31, 96, 240, 248, 255, 285, 309, 440
 Empirika, empirinis 21, 49, 120–122, 149–151, 154, 155, 235, 248, 255, 256, 347, 349–351, 366, 386, 388, 391

Energija 58, 104, 106, 203, 236, 305, 331, 359
 Entropija 101, 115
 Epigenetika 208, 210, 219
 Epistemologija 17, 26, 31, 33, 99, 100, 102, 103, 105, 107, 109–114, 119, 120, 141, 157–159, 166, 227, 254, 318, 320, 363, 367, 379–381, 395, 422, 426, 439, 440
 Esatis (žr. *esinys*) 16, 19, 138, 139, 161, 177, 185, 230, 249
 Esinys, neegzistuojantis e. 38, 45, 51, 52, 76, 78, 79, 99, 111, 116, 136, 137, 143, 147, 161, 162, 164, 167, 303, 388, 396, 399, 402, 403, 407, 414, 423
 Estetika, technoestetika 37, 38, 58, 65, 139–141, 148, 214, 345–347, 349, 350, 352, 362, 363–365, 377, 379–381, 384, 386–388
 Eugenika 219
 Evoliucija, evoliucionizmas 49, 94, 99, 110, 183, 277, 313, 352, 361, 367–370, 431

F

Faktuališkumas, f. principas 229
 Fantazija 25, 69, 70, 207, 209, 302, 308–310, 390
 Fenomenas 46, 61, 67, 98, 104, 115, 140, 353, 412, 413, 420, 421, 426, 427
 Fenomenologija 27, 48, 53, 72, 73, 111, 157, 159, 165–167, 178, 274, 286, 360, 384, 423, 426, 427
 Fetišizmas 318, 319, 322
 Fikcija 11, 27, 38, 39, 249, 276, 395, 397–407, 421–423, 425
 fikciniai pasauliai 397, 398
 fikcinis individas 38, 330, 337, 397, 399, 407
 fikciniai vardai 401, 406, mokslinė f. 421–423
 ekstramokslinė f. 421–423, 425

Filosofija 10, 11, 15, 16, 19, 20, 25–27, 29, 30, 32–39, 43–55, 58–64, 66–71, 73–79, 84, 104, 108, 111, 114, 119, 120, 122–124, 127, 128, 133–135, 137–141, 144–146, 149, 155–159, 161–164, 166, 167, 172–174, 176, 179–182, 184–188, 190, 191, 194, 195, 197, 200, 201, 207, 209–211, 213, 215–221, 227–231, 234, 235, 241, 247, 248, 251, 255, 256, 260, 268, 269, 271–276, 278–281, 286–288, 293–295, 297, 298, 303, 305–308, 310, 311, 313, 322, 328, 345, 346, 348, 350, 352, 355, 357, 365, 376–382, 384, 385, 388, 389, 391, 396–398, 411–413, 415, 417, 420–423, 425, 429, 431
 kontinentinė 15, 27, 29–30, 44, 52–53, 55, 66, 67–68, 135, 137, 164, 201, 215, 217, 218, 227, 228
 analitinė 11, 21, 38, 44, 52, 55, 69, 114, 123, 127, 164, 201, 215, 227, 365, 397
 Fonetika, fonetinė artikuliacija 356, 370
 Forma, formalizmas, formalizavimas 16–19, 24, 30–33, 37, 38, 45, 48, 50, 52, 54, 57, 58, 63–65, 74, 78, 79, 84, 85, 88, 90, 92, 93, 96, 97, 101, 103, 105, 106, 108, 109, 113, 115, 118–120, 122, 124, 125, 128, 129, 140, 151, 154, 155, 159, 166, 174, 179, 182, 183, 196–198, 201, 206–208, 211, 215–217, 219–221, 227, 228, 230, 232–234, 236, 239, 242–244, 246, 247, 249–256, 262, 267, 268, 278, 280, 284, 285, 299, 301, 303, 304, 306, 309, 317, 321, 327, 328, 332, 338, 339, 347, 348, 350–356, 358–360, 364, 366–368, 370, 371, 381–387, 389, 396, 397, 400, 401, 407, 412–416, 418, 424–427, 430, 432
Formalitas 18

G

Gaja, Gajos teorija, įsibraunanti G. 35, 36, 156, 260–274, 276–277, 279, 282–288, 300–303, 312, 313
Galimi individai 38, 396, 397, 403–407
Galimi pasauliai 396–398, 401, 402–407
Galimybė 19–26, 30, 35, 38, 44, 57, 61, 71, 76, 90, 97, 106, 110, 119, 120, 123, 142–144, 146–148, 150, 152–154, 156, 160–162, 168, 174, 176, 184, 185, 189, 190, 201, 208, 216, 217, 227, 230–232, 235–240, 250–254, 256, 265, 269, 272, 276–278, 288, 302, 328, 331, 337–339, 350, 351, 355, 364–367, 372, 396, 397, 401, 404, 405, 412, 415, 416, 421, 423, 424, 429, 430
Gamta 26, 55, 69, 94, 97, 100, 104, 108, 115, 119, 127, 129, 134, 154, 162, 163, 196, 212, 214, 229, 232, 242, 253, 264, 265, 268, 270–273, 275, 279–283, 286–288, 294, 296, 305, 308, 314, 315, 347, 348, 363–365, 378, 387, 388, 416–418, 424
pigioji 305
Gedulas 249, 250
Gemeinsinn (žr. sveikas protas) 388
Geologija, geologai 207, 214, 242, 288, 298, 299, 302
Gyvūnas 49, 50, 77, 94, 99, 100, 106, 107, 109, 115, 117, 118, 125, 137, 294, 298, 306, 318, 319, 321, 323, 381, 387
racionalus 99
socialinis 99
technologinis 99

H

Haecceitas (žr. šitybė) 18, 197
Harmonija 136, 154, 266, 270, 315, 316, 348
Hibridai 3, 45, 46, 65, 79, 266, 276, 283, 286–288
Hierarchija 175, 294, 321, 333, 389

Hilomorfizmas 220, 353, 355, 359, 362
Hiperchaosas 28, 230–232, 239, 248, 255, 280, 323, 417, 418, 420, 421, 428–432
Hypotyposis 183
Histerezė 33, 94, 96–98, 100–108, 114, 115, 120
Homo faber 93, 99, 353–356, 364, 367
Homo Sacer 190
Homo sapiens 352, 353, 360, 368, 370
Homo symbolicus 355
Humanizmas, antihumanizmas, transhumanizmas 215, 359

I

Idealizmas 29, 33, 34, 46, 61, 62, 119, 120, 128, 132, 144–147, 153–155, 157, 160–168, 191, 284, 322, 426
transcendentalinis 119, 153–155
absoliutusias 33, 34, 132, 144, 157, 160–168
vokiečių 46, 61, 62, 154, 160, 162, 191
Imago 309
Imanencija 46, 162, 187, 210, 303, 389
Imperatyvas 63, 202
kategorinis 63
Impotencialumas 34, 173, 190, 191, 203, 439
Individas 38, 69, 105, 143, 182, 183, 199, 246, 256, 265, 273, 281, 385, 397, 399–407, 442, 443
Individuacija 18, 194, 197–200, 220
Individualizacija 197–199, 246, 275, 367
Intelektas 18, 21, 29, 38, 47, 53, 66, 67, 69, 72, 83, 87, 88, 95, 102, 104, 105, 108, 121, 122, 125, 129, 145, 147, 184, 192, 196, 229, 231, 248, 267, 278, 369–351, 364–366, 385–390, 411, 414, 415, 417, 419, 425

Intencionalumas 62, 74, 76, 101, 104–106, 115, 122–125, 354, 355, 362, 427
intencionalus aktas 73–75
i. objektas 73–76, 287, 361, 397, 400, 403
Interaktyvumas 135, 136, 346, 349–354, 357–359, 362, 365, 367, 384, 441
Intervencija 26, 332
Introspekcija 99, 308
Intuicija 21, 114, 151, 152, 246, 247, 251
Iracionalumas, iracionalusis 233, 412, 417
Irreparabile (žr. nepataisomumas) 187
Istorija 15, 17, 22, 24, 25, 29, 56, 61, 63, 65, 66, 69, 84, 87, 92, 93, 98, 103, 115, 122, 123, 127, 128, 133, 146, 148, 155, 158, 160, 166, 173–182, 184, 188, 201, 207, 209, 210, 212, 216, 229, 234, 241, 249, 252, 275, 298, 299, 304, 312, 313, 328, 330, 334–336, 340, 362, 372, 378, 386, 399, 406, 407, 429, 437, 442
negatyvi universalioji i. 299
Istoriškumas 127, 128, 209, 210
Išnykimas, šeštoji masinio rūšių i. banga (pakopa) 44, 59, 60, 87, 97, 98, 129, 134, 208, 211, 234, 293, 295, 296, 299–301, 314, 316, 317, 416
Išorės-vidaus santykis 352, 357
Išraiška 29, 57, 106, 166, 186–188, 191, 228, 255, 265, 281, 322, 350, 356, 357, 359, 370, 371, 424, 425

Į

Įkūnytas įsisavinimas 358
Įrašymas, įrašyti 85–93, 95–98, 101, 104, 105, 107, 115
Įsibrovimas (žr. Gaja) 36, 261, 266, 274, 277, 284, 285, 302, 303, 310, 312
Įsivaizduojamybė 25, 26, 34, 172, 173, 179, 190, 203, 247, 251–254, 265, 284–286, 309, 317

radikalioji i. 35, 216, 217, 231, 232, 242, 246, 251–255
Įvykis 29, 33, 57, 68, 76, 85, 88, 89, 93, 94, 96–98, 101, 103–105, 108, 109, 111, 116, 120, 138, 146, 182–184, 197, 198, 235, 237, 238, 251, 262, 271, 277, 297, 316, 330, 349, 354, 356, 367, 369, 405, 422, 423, 425, 430, 431

J

Juslinis, antjuslinis 25, 97, 101, 102, 121, 141, 154, 158, 184, 269, 361, 363, 383, 384, 389, 414–416, 418
Juslumas 51, 105, 345, 346, 348, 349, 361, 383, 384, 389, 415, 416

K

Kaita (pokytis) 79, 98, 113, 208–210, 221, 240, 267, 268, 302, 328, 356
Kalba 97, 103, 104, 109, 118, 158, 167, 215, 228, 254, 271, 282, 321, 346, 350, 351, 354, 383, 388, 396, 397, 403, 404, 406, 407
artikuluota 352, 356, 362, 368, 370–372
sąlytinė 95, 98, 352
Kapitalas 85, 89, 90, 96, 108, 214, 300
Kapitalizacija 33, 85, 89, 91, 93, 94, 100, 102, 104
Kapitalizmas 84, 214, 284, 300, 304, 305, 372
Kapitalocenas 214, 298–301, 303–306, 319
Kasybė (*quidditas*) 20
Kasimasis po (*undermining*) 30, 78, 134
Kategorijos 20, 21, 23, 47, 101, 103, 105, 145, 148–152, 154, 201, 202, 229, 231, 233, 382, 385, 418
Kategorizavimas 38, 234, 246, 318
Kategorijų lentelė 20, 21
Kauzalinis 350
Kauzalumas, a-kauzalumas 253
Kerštas 214, 215, 286, 302

Kiltis, kilti (*emergence*) 96, 104–106
Kitas, kitybė 238, 244, 310, 313
Klimatas 36, 37, 261, 263, 266–268, 277, 280, 301, 332, 333, 337, 338
k. problema 36, 327, 330, 333, 336
k. kaita 34, 261, 264, 272, 288, 296, 327, 329, 330, 333, 335, 336
k. krizė 281, 295
Kolonializmas 305, 312, 313
Komunikacija 85, 94–96, 354–356, 370, 371, 391
Konsensusas 339, 388
Konstruktyvizmas 29, 33, 72, 103, 119, 120, 134–136, 141, 143, 382, 383
Kontingencija, 23, 35, 56, 104, 120, 164, 216, 229, 232, 238–240, 248, 250, 255, 417, 422–425, 429, 432
absoliučioji k. 230, 251
k. būtinybė 230, 241, 417, 423, 428
radikali k. 250, 255, 429, 432
Koreliacija 27, 33, 44, 133, 241, 247, 248, 255, 272, 274, 279, 296, 425
Koreliacionizmas 27, 30, 45, 46, 133, 134, 144, 145, 156, 158, 159, 168, 229, 231, 232, 274–276, 280–282, 296, 322, 323, 412, 413, 422, 424
Kosmologija 36, 294
Kritika, kritinė filosofija 27, 64, 65, 145, 146, 159, 231, 252, 278, 279, 312, 348, 350, 380, 381, 385
Kultūra 45, 56, 57, 90, 100, 117, 118, 129, 207, 209, 252, 264, 270–273, 275, 279, 281–283, 286–288, 294, 308, 319, 333, 372, 399
Kunst, künstlich 346, 347
Kvantorai 395, 396, 400, 407

Ļ

Laikas 34, 47, 101–106, 114, 126, 127, 138, 146, 150, 154, 174–191, 238, 249, 251, 265, 302, 328, 335, 368, 384, 413, 414, 416–418, 426–428, 430
Laisvė 92, 93, 105, 125–127, 219, 229, 237, 256, 278, 349–351, 381, 415, 432
absoliuti 237

Ląstelė 71–73, 76
Logika 49, 50, 157, 165, 166, 178, 201, 216, 241, 242, 250, 422
l. dėsniai 241
modalinė l. 201, 407
predikatų l. 395–397
Logos 106, 268, 271, 274, 282, 286

M

Magma, magmos 242–246, 251, 252, 255
Marksizmas 84, 90, 211, 248, 297, 298, 314
Matematika 31, 44, 46, 218, 114, 121, 147, 149, 218, 234, 247, 322, 418, 424, 425
Materialioji įtrauktis, MET – materialiosios įtraukties teorija (*material engagement theory*) 350, 353–355, 360, 363, 364, 367, 368, 370–372
Materializmas 35, 56, 57, 79, 153, 154, 215–217, 228, 229, 237, 250, 268, 412, 426
Materija 25, 33, 52, 57, 69, 79, 86, 97, 100, 101, 103–106, 109, 110, 113, 120, 126, 154, 155, 207, 217, 251, 252, 254, 350, 353, 355, 359, 423
Mediacija 78, 353, 359, 361
Medija 85, 98, 236
Medijavimas 249, 346, 360, 424
Menas 39, 58, 63–66, 79, 114, 295, 310, 372, 379, 381
m. kūrinys 22, 59, 64
Metafizika, metafizinis 15–17, 24, 25, 27–29, 36, 38, 60, 61, 84, 96, 98, 100–103, 105–107, 116, 148, 161, 167, 187, 191, 210, 216, 220, 221, 228, 232, 240, 272, 278, 280, 296, 303, 311, 313, 335, 338, 367, 382, 383, 388, 391, 395, 396, 401, 402, 404, 405, 416, 419, 420, 423
Metamorfozė 209, 279
Mitas 35, 112, 262–264, 267–269, 271, 272, 274, 275, 279, 282–288, 321
Mobilizacija 33, 85, 88, 91–94, 96, 99, 100

Modalinis skirtumas 20, 194–196
Modernybė, modernioji filosofija 237, 267, 271–275, 278–281, 283, 287, 372, 387
Modernistas, antimodernistas 44
Modernizmas 50, 64, 270
Modus (būdas) 194–197, 199, 200, 244
Modalumas 20, 22, 23, 144, 152, 180, 182, 191, 201, 202, 398
Mokslas 16, 17, 25–27, 31, 39, 47–50, 54–55, 63, 78, 84, 100, 111, 119, 120, 122, 127, 148, 155, 211, 212, 217–219, 227, 239, 263–265, 277, 283, 284, 287, 288, 303, 304, 308, 331, 333–335, 355, 367, 368, 380, 381, 383, 385, 388, 421, 422–424, 429
m. dėsniai 230, 422
Monada 24, 191–193
Motorinė schema 176, 209, 210
Multinatūralizmas 36, 294, 322
Mutabilumas 210, 211

N

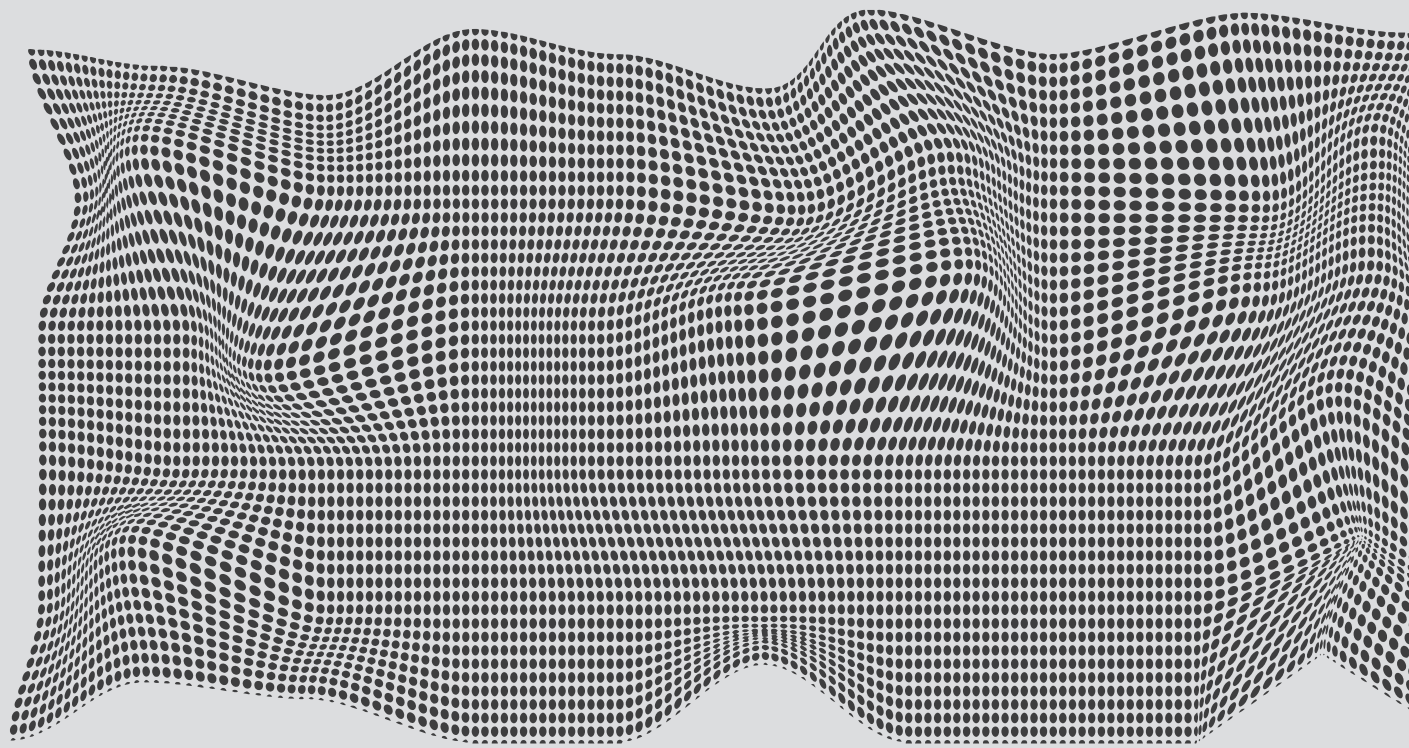
Naikinimas 35, 98, 177, 208, 213, 216, 266, 267, 284, 288, 301, 314–317, 417, 418
Narcizas, narcisizmas 35, 36, 273–277, 279, 280, 282–284, 286–288, 309, 310, 318, 322
Natura communis (žr. bendroji prigimtis) 18, 23
Neatkeičiamumas 139–141, 144
Negantropocenas 304
Negatyvumas 141, 142, 144, 164, 181, 186, 216, 299, 418, 421, 430–432
Nesuderinamumas (žr. neprieštaringumo principas) 200, 355
Neoliberalizmas 89
Neoracionalizmas, neoracionalistai 48–50
Nepataisoma, nepataisomumas 187, 189
Neprieštaringumo principas (*non-ripugnanza*) 200, 238–240, 418, 432
Neuromokslas, neuromokslai 48, 49, 207, 209, 211, 217, 355
Nežmogiškumas 115, 118, 280, 299, 381, 411
Niekis 232, 254, 255
Nihilizmas 15, 128, 134
Nominalieji aktai (*nominale Gesammtakt*) 53
Noosfera 95
Norma, normatyvumas 24, 25, 27, 220, 221, 232, 253, 254, 268, 271, 328, 383
Noumenas, noumeniškias (žr. daiktas savaime) 47, 56, 61, 111, 412, 413, 420, 421
Nusišalinimas (*withdrawal*) 31, 77
Nuskurdinimas (*overmining*) 30, 57, 78, 134

○

Objektas 21, 29–31, 33, 37, 38, 47, 55, 62, 63, 66, 70, 71, 73–76, 85, 90, 93–95, 110, 122, 133, 139, 142–156, 158, 162–165, 168, 201, 243, 244, 246, 286, 287, 296, 319, 323, 360, 367, 371, 379, 381–391, 414, 415, 419, 423, 427, 431
fikcinis 398, 402
galimas 396, 402
Okupuoti Volstritą 301
Ontologija, onto-logija, ontologinis 30, 33, 39, 70, 75, 84, 95, 99, 100, 102, 103, 105, 107, 109–113, 119, 120, 126, 141, 143, 157–159, 162, 164, 166–168, 178, 184, 189–203, 220, 227, 230–233, 235, 236, 239–243, 246, 248, 250, 251, 254, 255, 275, 279, 295, 303, 306, 327, 328, 330, 384–385, 421, 422, 424–428, 430–432
o. skirtumas 23, 111
matematinė o. 233
plokščioji o. 49
modalinė o. 191, 198, 201, 268, 286
Ontotaksonomija 32, 33, 45–47, 51, 62–64, 71

- OOO (į objektus orientuota ontologija) 10, 29, 30, 32, 43, 49, 51, 59, 60, 63, 71, 79, 165
- Operatorius 24, 241, 245, 396
fikcijos 397, 398, 407
modalinis 395, 396, 398
- P
- Pabaiga 107, 117, 125, 175, 189, 213, 250, 305, 413, 414
pasaulio p. 129, 293, 316, 317, 322, 416
- Pagrindas 24, 162, 164, 179, 231–233, 239, 255, 303, 377, 417, 426, 431
bepagrindiškumas 239, 254, 432
galutinis p. 241
pakankamas p. 230, 240, 417, 418, 425
- Pagrindo nebuvimo principas 28, 230, 240, 256
- Pajėgumas, pajėgumo principas 334, 335
- Pakopa 179
- Paradoksas
egzistavimo neigimo 400
barzdaskučio 234, 235, 246
- Pareitis, pareities savybės 70, 97, 99, 103, 110, 126, 127, 177, 238, 249–252, 302, 334, 335, 399, 430
- Pasakojimas 178, 184, 271, 276, 300, 397, 400, 405, 406, 422
- Pasaulis, pasaulis-aplinka 17, 19, 26, 27, 31, 33, 37, 44–47, 56, 58, 60, 63, 64, 66, 71–75, 78, 92, 94, 95, 97–100, 103–106, 111, 112, 119, 133–139, 141, 142, 153, 181, 189, 203, 213, 227–232, 239, 248, 252, 254, 255, 267–273, 275, 277, 278, 281, 282, 298, 316, 317, 323, 346–348, 351, 360–363, 377, 378, 384, 388, 390, 412, 413, 416, 422–425, 430
- Pastovūs pavadinimai (*feste Benennung*) 53
- Patyrimas 23, 25, 101, 105, 111, 123, 145–147, 150–156, 158, 160, 167, 184, 346–348, 355, 368, 378, 380, 383–385, 388, 414, 416, 418, 419, 426, 427
- Pažeidžiamumas, p. principas 334–336
- Perspektyva, perspektyvizmas 36, 293, 294, 304–308, 315, 322, 384, 388
amerindinis p. 294
- Pertrūkis 99, 102, 115–117, 122, 124, 162, 207, 214, 228, 251, 252, 255, 356, 426, 427
radikalusis 248, 251
realusis 369
- Petitio principii* 123, 124
- Phantasia* (žr. fantazija) 351
- Plantaciocenas, plantacijos 304
- Plastikas 108, 207, 208, 212, 213
- Plastiškumas, plastiškas 34, 173, 176–178, 180–186, 188, 190, 207–213, 215, 217–221, 365, 366
- Postanarchizmas 211, 212
- Posthumanizmas 214, 215, 299
- Postmetafizinis 191
- Posūkis 29, 32, 64, 65, 181, 182, 250, 361
- Potencialumas, potencija 189, 198, 199, 201, 233, 236–239, 244, 330, 430
- Praeitis 70, 90, 97, 99, 103, 106, 110, 126, 127, 177, 238, 249–252, 302, 334, 335, 399, 430
- Prasmė 17, 34, 84, 86, 104–106, 109–111, 114–116, 118, 125, 128, 129, 144, 152, 167, 176, 202, 203, 250
- Pratęstis
kūno (*extension*) 345
- Prieigos galimybė, prieinamumas (t. p. žr. *affordances*) 31, 100, 351, 354, 355, 366, 396
ryškusis (*salient affordances*) 366
pareitiminis (*supervenient affordances*) 366
materialusis (*material affordances*) 349
- Primityvusis kaupimas 305
- Principe d'irraison* (žr. pagrindo nebuvimo principas) 230, 240
- Profilis (*Abschattung*) 73
- Propriocepcija 360, 363
išcentruota 361
- Protas
grynasis 248, 414, 416, 419
sveikas 29, 49, 50, 111, 134, 323, 388
- Q
- Quidditas* (žr. kasybė) 20
- R
- Racionalumas 18, 99, 122, 240, 336, 417, 422, 426
- Radikalizacija 255
- Raštas 95, 98, 106, 110, 118, 352
- Realybė, *realitas*, *Realität* 11, 15–29, 31, 32, 34–37, 48, 51, 54, 57, 59, 61, 72–74, 78, 120, 126, 134, 135, 139–144, 156, 173, 190–193, 200, 203, 215, 216, 227, 229–231, 235, 236, 238–240, 248, 254–256, 265, 269, 270, 272, 275, 278, 294, 320, 321, 328, 363, 377, 378, 382–391, 430
- Realistinė prieiga 10, 31, 32, 34, 36–38, 52–54, 148, 167, 168, 217, 227, 228, 278, 293, 385
- Realizmas
esačių 24
naujasis 10, 29, 33, 34, 139, 145, 157, 273, 276, 281, 288, 382
spekuliatyvusis 10, 15, 21, 23, 29, 36, 43, 54, 58, 60, 63, 215, 216, 272–276, 278, 288
transcendentalinis 11, 37, 38, 383, 384, 390, 391
vaizduotės 349
kylantis 119
infrarealizmas 32
- Realistinė visuomenės teorija 59
- Redukcija 57, 111, 208, 246
- Referencija 53, 404, 405
singularinė 38, 395
- tiesioginė 395
apibrėžta 406, 407
unikali 406
- Refleksija 99, 122, 166, 176, 183, 216, 230, 280, 281, 347, 370, 380, 387, 427
- Reliacinis, nereliacinis 74, 78, 79
- Reliatyvizmas, reliatyvistai 308
- Religija 100, 181, 249, 250, 313, 377
- Reprezentacija, reprezentacionalizmas 25, 26, 32, 73, 94, 95, 123–125, 153, 228, 346, 355, 359, 362, 367, 390, 391, 415, 423, 425
- Res* 18, 20, 21
- Revoliucija 33, 44, 83–85, 89, 90, 93, 94, 98, 105, 108, 120, 154–156, 181, 182, 277, 278, 314, 315
- S
- Šamonė 17, 44, 69, 73, 76, 97, 102, 103, 106, 112, 122–124, 149, 150, 166–168, 207, 214, 252, 277, 318, 320, 350, 353–355, 357, 383, 387–391, 412, 422–425, 427, 431
pratęstoji šamonė (*extended mind*) 353, 354, 357, 359
- Šašoningumas 120, 334, 335, 361, 363
- Sampyna (*entanglement*) 363, 364
- Sapnas, sapnavimas 152, 318–320, 322
- Savi(*self*)-diferenciacija 183
- Savisubjektiškumas 183
- Schema 60, 141, 176, 208, 209, 270, 272, 279
- Schematizmas 119, 135, 136, 346, 347, 349, 350, 357, 360, 382, 385–389, 391
laisvasis 38, 387, 388
objektyvusis 385–387
- Semantika 247, 352, 396, 397
semantiškai denotuojanti kalba 371
vardų semantika 11, 398, 404
- Siaubas 266, 276, 286, 411–413, 416, 417, 421
- Signifikacija 30, 215, 253, 254

- Simbolis, simboliškumas 207, 222, 234, 254, 356, 372
- Singularizmas, singularitarai, singularumas 22, 38, 198, 296, 395, 396
- Sintezė 105, 164, 367, 371
aktyvioji 152
pasyvioji 105
- Sistema 24–27, 39, 93, 115, 129, 163–165, 220, 229, 235, 236, 238, 262, 298, 305, 348, 354–356, 370, 371, 379, 411, 418, 419, 429
sistemų modelis 76
- Smegenys 97, 109, 121, 207, 211
- Socializmas 300
- Solipsizmas 72, 134
- Sovietinė sistema 300
- Spektras, spektrališkumas 248–250
- Spektrinė dilema 248, 249
- Spekuliacija, spekuliatyvumas 28, 29, 39, 84, 119, 122, 127, 128, 162, 180–185, 231, 248, 252, 255, 286, 288, 412, 416, 418–424, 426, 428, 429
- Sprendimo galia 347, 349, 350, 364, 386
reflektuojanti 347
- Sprendinys 146, 147, 149, 182, 349, 381, 386–388
- Stimmung* 360, 365
- Subjektalizmas 322
- Subjektas, subjektiškumas 27, 28, 34, 71, 73–77, 110, 122, 133–135, 139, 142, 144, 146, 148–156, 158–166, 168, 175, 177, 179, 180, 182–185, 211, 215, 216, 227, 229, 231, 232, 236, 240, 243, 247, 255, 256, 271, 273–277, 279, 281, 282, 288, 296, 299, 307, 317–319, 330, 337, 346, 377, 378, 380, 384, 385, 390, 391, 396, 412, 418
- Subjektyvizmas 160, 166
- Subordinacija 16, 24, 228
- Substancija 29, 161, 162, 165, 177, 179, 180, 182, 183, 192–195, 199, 200, 202, 240, 383, 384
būtinioji 230
- Substanciškas ryšys (*vinculum substanciale*) 192, 194
- Suteikiamybės (žr. *affordances*) 142–144
- Š
- Šamanas, šamanizmas 264, 276, 310, 313, 317
- Šansas 237
- Šiltnamio efektas, š. e. sukeliančios dujos (žr. CO₂) 330, 331, 333, 334, 338
- Šitybė (*haecceitas*) 18, 19, 22
- Šmėkla 248, 249
- T
- Taisyklė 23, 50, 64, 106, 211, 220, 221, 232, 238, 240, 248, 263, 267, 272, 314, 328, 347, 348, 381, 387, 419, 420
- Taksonomija (žr. ontotaksonomija) 46, 47, 74
- Tanatocenas 304
- Tapatybė 163, 164, 233, 240, 241, 244, 309, 383, 391, 396, 400, 405–407
- Tapatumo principas 244
- Technika 297, 346, 348, 359, 360, 368
techninis įgalinimas (*technical empowerment*) 37, 350, 352, 354
techninis kūrybingumas 37, 352, 354, 365, 368
- Technologija 36, 89, 90, 92, 94, 98–100, 102, 103, 107–110, 112, 113, 117–120, 127, 213, 215, 236, 294, 296, 297, 315, 331, 335, 337, 345, 346, 352, 356, 370
- Teisingumas 203, 248–250, 331, 333, 334, 339
transgeneracinis 329, 338
sinchroninis 333, 334
diachroninis 37, 333
- Teleologija 84, 102, 103, 107, 115, 122, 126
- Teologija, teologinis 181, 186, 187, 193, 303, 304
- Tiesa 100, 113, 114, 165, 229
- Tikriniai vardai 38, 397, 398, 406, 407
- Tikrovė 38, 39, 47, 56, 59–61, 63, 78, 96, 98, 99, 103, 111, 112, 119, 120, 126, 134, 142, 144, 167, 173, 190, 193, 197, 201, 203, 215, 216, 227–229, 242, 245, 249, 252, 254–256, 264, 265, 268, 270, 272, 275–278, 280, 283, 285–288, 293, 296, 303, 309, 320, 323, 327, 329, 338, 351, 381–385, 387–391, 395, 411–414, 417, 418, 422, 425, 427–432
- Tikslingumas 365
gamtos 348, 363, 387
objekto 351
- Tinklas 83, 89, 94–96
- Totalybė, totalizuojantis 119, 199, 238, 239, 245
- Transcendencija 108, 181, 182, 266, 283, 294, 303, 321
- Transcendentalinė klaida 111, 112
- Transcendentalizmas 229, 276
- Transduktorius 359–361
Transfinitum (transbaigtinybė), transfinityvus skaičius 217, 233
- Transformacija 33, 52, 79, 83, 86, 90, 91, 98, 99, 202, 209, 228, 256, 299, 329, 356
- Transgeneratyvumas, transgeneraciniai 327–329
veiksmi 328, 329, 336–338
saitai 328, 336
atsakomybė 336, 337, 339
- Trukmė 251, 265, 414, 424, 426
- U
- Umwelt* 137
- Universalija, universalizmas 19, 23, 24, 307, 308
stokojanti 229
negatyvioji 229
- V
- Vaidinys 145, 146, 150, 153, 154, 208, 222, 228, 415, 416, 421, 423, 425, 428
grynasis 245
vidaus (*immagine interna*) 390, 391
- Vaizduotė 24, 26, 27, 28, 32, 34, 36–39, 87, 105, 173, 180, 181, 184–186, 208, 221, 247, 264, 265, 270, 276, 277, 284, 286, 287, 309, 310, 318, 322, 348, 349, 351, 352, 354, 356, 364–366, 370–372, 385–389, 414–418, 421, 425–428, 432
radikalioji 35, 216, 217, 231, 232, 242, 246, 252–255
santykinė 317
v. technologija 36
v. hiperinteraktyvumas 350, 367, 368
- Veikmė (*agency*) 298, 350, 354, 359, 360, 362, 364, 384
- Verstand* (žr. intelektas) 184, 349
- Viduramžiai 17, 20, 198
- Vikka, vikkanai* 304
- Vinculum substanciale* (žr. substanciškas ryšys) 192–194, 199, 200, 202
- Virtualumas, virtualus 39, 83, 96, 236–238, 250, 264, 265, 269–271, 285, 320, 348, 429–432
- Visetas-tapatybė 241, 242
- Voir venir* 34, 173, 175, 176, 190
- W
- Wirklichkeit* (žr. tikrovė) 20, 21, 23, 203
- Ž
- Žaidimas 220, 360, 383
ž. vaidmenimis 359, 360, 364, 371, 372
- Žaismas, žaismė 38, 349, 351, 365, 366, 377, 386–388
- Žaizda 156, 221, 277

APIE TIKROVĘ

sudarė Kristupas Sabolius

Išleido
Leidykla LAPAS
leidyklalapas.lt

Tiražas
1000 egz.